

AHK

Deutsch-Aserbaidjanische
Auslandshandelskammer
Alman-Azərbaycan
Xarici Ticarət Palatası

Avropa İttifaqı tərəfindən
maliyyələşdirilmişdir

EU4Business

Aİ BİZNES MÜHİTİ HESABATI AZƏRBAYCAN 2017

Azərbaycanda fəaliyyət göstərən
Aİ şirkətlərinin fikirləri

Hayata keçirilib

EUROCHAMBRES

**East
Alliance**

AI Biznes Mühiti Hesabatı Azərbaycan 2017

Azərbaycanda fəaliyyət göstərən AI şirkətlərinin fikirləri

Mündəricat

02	Ön söz	Malena Mård, AI-nin Azərbaycandakı Nümayəndəliyinin rəhbəri Tobias Baumann, AHK Azərbaycanın İcraçı Direktoru
04	Giriş	Sorğu və hesabat haqqında
05	Qısa İcmal	Sorğunun əsas nəticələri
06	Fəsil 1	AI şirkətləri iqtisadi islahatları necə qiymətləndirirlər?
10	Fəsil 2	Makroiqtisadi və sektordakı vəziyyət AI biznes perspektivi
15	Fəsil 3	Yerli biznes mühitinin əsas göstəriciləri: fəaliyyət, çətinliklər, siyasi səviyyədə cavab tədbirləri
24	Fəsil 4	Azərbaycan İnvestisiya Məkanı kimi
28	Nəticə	Qeyri-neft sektoruna əsaslanan inkişafa doğru
29	Əlavə	Metodologiya və Sorğunun təfərrüatlı nəticələri

Ön söz

Aİ-Azərbaycan İqtisadi Əməkdaşlığında Növbəti Mərhələyə Keçid

Keçən il Aİ-Azərbaycan tərəfdaşlığının 25 illiyi qeyd edildi. 1990-cı illərin əvvəlindən etibarən Aİ-Azərbaycan əlaqələri inkişaf etmiş və əsas diqqət humanitar və maliyyə dəstəyi məsələlərindən qarşılıqlı mənfəətə əsaslanan güclü və geniş tərəfdaşlığa yönəlmişdir.

Hal-hazırda 300-dən artıq Aİ şirkəti Azərbaycanla biznes əlaqəsinə malikdir və Aİ ölkələri Azərbaycanın ümumi xarici ticarətinin 35%-ni təşkil edir. Aİ Azərbaycanın ümumi ixracında 43% paya və ümumi idxalında 26% paya sahib olmaqla, Azərbaycanın əsas ixrac və idxal bazarı kimi qalmaqda davam edir. Eyni zamanda, Aİ Azərbaycanda həm neft, həm də qeyri-neft sektorundakı ən böyük investordur. Bu, Azərbaycanla qarşılıqlı əlaqəmizin əhəmiyyətini aydın şəkildə göstərir. Aİ və Azərbaycan arasında yeni sazişə dair bu ilin fevral ayında başlanmış danışıqlar, müxtəlif sektorlarda əməkdaşlığımızı növbəti mərhələyə keçirməklə daha hərtərəfli tərəfdaşlığa doğru irəliləməyə imkan verir.

Azərbaycan ötən 25 il ərzində çox böyük nailiyyətlər əldə etmişdir. Bununla belə, qarşıda bəzi problemlər dayanır. Neftin qiymətinin global səviyyədə aşağı düşməsinin hazırkı təsirinə də göründüyü kimi, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, şübhəsiz ki, əsas çətinliklərdən biridir. Aİ iqtisadi transformasiya, yüksək ixtisaslı insan resursları bazası və gücləndirilmiş hüquq normaları ilə bağlı öz təcrübəsini bölüşməklə Azərbaycan tərəfini dəstəkləməyə hazırdır.

Mən Aİ və Aİ-yə üzv dövlətlərin adından, Alman-Azərbaycan Xarici Ticarət Palatası (AHK Azərbaycan) tərəfindən dərc edilmiş "Aİ Biznes Mühiti Hesabatı 2017" nəşrini təqdim etməkdən məmnunluq hissi duyuram. Ötən il olduğu kimi, Hesabatın 2-ci nəşri də Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Aİ şirkətlərinin ölkədəki biznes mühiti, islahatlarla bağlı əsas nailiyyətlər, mövcud maneələr və tövsiyələr ilə bağlı fikirlərini təsvir edir. Cari hesabat əldə olunmuş nailiyyətləri vurğulamaqla, qarşıdakı illər ərzində Aİ-Azərbaycan biznes əməkdaşlığını və əlaqələrini daha da genişləndirmək və gücləndirməklə bağlı birgə istəyimizi nəzərə alaraq, gələcək islahatlar gündəliyinin formalaşdırılması üçün təkliflər irəli sürür. Biz əminik ki, Azərbaycanda mövcud olan cari biznes, iqtisadi və tənzimləyici mühiti bilavasitə və illik qiymətləndirən bu hesabat həm Aİ, həm də Azərbaycandan olan bütün müvafiq maraqlı tərəfləri dəyərli informasiya ilə təmin edəcək.

Malena Mård

Səfir-Nümayəndəliyin rəhbəri
Avropa İttifaqının Azərbaycandakı Nümayəndəliyi

Azərbaycandakı Biznes Mühitinin İşıqlandırılması

Mən Avropa Komissiyasının "East Invest" Şərq Tərəfdaşlığı Proqramı çərçivəsində Aİ-nin Azərbaycandakı Nümayəndəliyi, Avropa Ticarət və Sənaye Palataları Assosiasiyası və Alman-Azərbaycan Xarici Ticarət Palatası (AHK Azərbaycan) arasında məhsuldar əməkdaşlığın nəticəsi olan Aİ Biznes Mühiti Hesabatı Azərbaycan 2017 nəşrini təqdim etməkdən məmnunluq hissi duyuram.

2017-ci ilin əvvəlində həyata keçirilmiş və hazırkı hesabatın məzmununu təşkil edən Aİ Biznes Mühiti Sorğusunun məqsədi Azərbaycanda biznes fəaliyyəti ilə məşğul olmaq və investisiya qoymaq üçün mövcud vəziyyətin qiymətləndirilməsi və bu vəziyyətin daha da yaxşılaşdırılması üçün tövsiyələrin hazırlanması olmuşdur. Neftin qiymətinin aşağı düşməsi və maliyyə sektorundakı həssaslıqla birlikdə durğunlaşan iqtisadiyyat cari gündəliyi müəyyən etmişdir. Azərbaycan hökuməti bir çox struktur islahatları həyata keçirməklə bu çətinlikləri aradan qaldırmağa çalışır və sorğunun nəticələri göstərir ki, indiyə qədər tətbiq edilmiş strategiyalar ümumilikdə Aİ şirkətləri tərəfindən müsbət qəbul edilmişdir. Lakin nəticələr onu deməyə əsas verir ki, bəzi məsələlər hələ də diqqət tələb edir və öz həllini gözləyir.

Sorğunun nəticəsinə əsaslanaraq, biz Aİ şirkətləri arasında ortamüddətli nikbinliyin artmasını xüsusi olaraq vurğulaya bilərik. 2016-cı il ilə müqayisədə, Azərbaycana yenidən

investisiya qoya biləcək şirkətlərin payı bu il 22% artmışdır. Bu, Avropa şirkətləri tərəfindən qiymətləndirilən Azərbaycan bazarını və biznes potensialını açıq şəkildə nümayiş etdirir.

Biz ümid edirik ki, bu hesabat Azərbaycanda biznes fəaliyyəti ilə məşğul olan və mövcud vəziyyəti araşdıran Aİ şirkətləri üçün biznes mühitinə dair təlimat kimi çıxış edəcək və onlara istiqamət verəcək. AHK Azərbaycan Azərbaycanda biznes mühitinin hərtərəfli qiymətləndirilməsini həyata keçirməyə davam edəcək və bununla, ölkədə daha müsbət və səmərəli biznes mühitinin yaradılmasına öz töhfəsini verəcək.

Mən bu məhsuldar əməkdaşlığa görə tərəfdaşlarımıza təşəkkürümü bildirirəm. Biz öz dəyərli fikirləri ilə bu hesabatı formalaşdıran Aİ şirkət nümayəndələrinə minnətdarıq. Eləcə də, ölkədəki cari inkişafı bağlı öz ətraflı şərhlərini bizimlə bölüşən 14 Aİ şirkətinin Baş İcraçı Direktorlarına və nümayəndələrinə xüsusilə təşəkkür edirəm.

Tobias Baumann

İcraçı Direktor
Alman-Azərbaycan Xarici Ticarət Palatası

Giriş

Bu hesabat Avropa İttifaqının Azərbaycandakı Nümayəndəliyi və Avropa Ticarət və Sənaye Palataları Assosiasiyasının dəstəyi ilə Alman-Azərbaycan Xarici Ticarət Palatası (AHK Azərbaycan) tərəfindən 2017-ci ilin fevral-mart aylarında keçirilmiş Aİ Biznes Mühiti Sorğusunun ümumiləşdirilmiş cavablarına əsaslanır. Bu tədqiqat Azərbaycanda fəaliyyət göstərən və Azərbaycanla əməkdaşlıq edən Aİ şirkətləri üçün regionda mövcud əsas imkanları və onların qarşılaşdıqları çətinlikləri təsvir etməklə yanaşı, onların Azərbaycanda cari iqtisadi vəziyyət və biznes mühiti ilə bağlı fikirlərini təqdim edir. Hesabat eyni zamanda, 2016-cı ilin əvvəlində keçirilmiş 1-ci Biznes Mühiti Sorğusu ilə cari sorğu arasındakı bir illik dövr ərzində Azərbaycanda biznes və investisiya mühitinin inkişaf dinamikasını göstərir. Belə güman edilir ki, tədqiqat əsasında əldə olunmuş fikirlərin ümumi icmal Azərbaycanda Aİ şirkətlərinin biznes mühitinə olan inamını ölçmək üçün indikator rolunu oynayacaq və Aİ-Azərbaycan əlaqələrinin daha da genişləndirilməsi məqsədilə istifadə ediləcək.

100 onlayn cavab

Cari sorğu 2016-cı ilin əvvəllərində keçirilmiş ilkin sorğuya əsaslanan, və şirkətlərin demoqrafik göstəricilərinə, Azərbaycandakı cari iqtisadi vəziyyətə, Azərbaycandakı biznes mühitinin fərdi şirkətlərə təsirinə dair 20 sualdan ibarətdir. Eləcə də, bu il şirkətlərdən 2015-ci ildə iqtisadi inkişafın ləngiməsindən sonra həyata keçirilmiş iqtisadi islahatların səmərəliliyini qiymətləndirmələri də istənilmişdir. Məlumatların keyfiyyətinin yoxlanılmasından sonra Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Aİ şirkətlərinin ölkədəki biznes mühiti ilə bağlı fikirlərinin təhlili üçün tipik və statistik baxımdan əhəmiyyətli nümunə əldə etmək məqsədilə 100 etibarlı və tam cavab toplanılmışdır. Məlumatlar arasında mümkün əlaqənin araşdırılması üçün aşkar olunmuş nəticələr çarpaz şəkildə təhlil edilmiş və əvvəlki ildə əldə olunmuş nəticələrlə müqayisə edilmişdir.

16 təmsil olunan sektor

Sorğuda iştirak edən şirkətlər geniş fəaliyyət sahəsini əhatə edən 16 sektoru təmsil edir və cavabların əksəriyyəti Dağ-Mədən, Neft və Qaz; Tikinti və Peşəkar, Elmi və Texniki fəaliyyətləri təmsil edən sənaye sahələrindən əldə edilmişdir. Sorğuda iştirak edən bütün Aİ şirkətlərinin 30%-ni Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Almaniya şirkətləri, 16% və 11%-ni isə müvafiq olaraq, Birləşmiş Krallıq və Fransa şirkətləri təmsil edir. Sorğuda iştirak edən şirkətlər eyni zamanda həcminə görə fərqlənir. Məsələn, şirkətlərdən 38%-i ümumi gəliri 500.000 avrodan az olan şirkətləri, 7%-i isə gəliri 50 milyon avrodan çox olan şirkətləri təmsil edir. Bir fakt da xüsusi olaraq vurğulanmalıdır ki, sorğu iştirakçılarının əksəriyyəti Direktorlar / Baş İcraçı Direktorlar (45%) və Müdirlər (16%) olmuşdur. Tamamlanmış sorğuya əlavə olaraq, toplanılmış rəqəmsal məlumatların sözlü məlumatlarla təsdiqlənməsi məqsədilə 14 Aİ şirkətinin Baş İcraçı Direktoru və əsas nümayəndələri ilə üzbəüz müsahibələr aparılmışdır.

Əlavələr tədqiqat metodologiyasını daha təfərrüatlı şəkildə izah edir və cavablar ilə bağlı ümumiləşdirilmiş informasiya təqdim edir.

14 üzbəüz müsahibə

Biz öz dəyərli fikirləri və rəyləri ilə sorğuya töhfə verən iştirakçılara dərin minnətdarlığımızı bildirir və onları yüksək qiymətləndiririk. Bundan başqa, biz müsahibələrdə və bağlı qrup müzakirələrində iştirak edən şirkətlərə öz dəyərli fikirləri ilə bu hesabatı formalaşdırdıqlarına görə səmimi təşəkkürümüzü bildiririk.

Sorğunun əsas nəticələri

Bu günə qədər həyata keçirilmiş xüsusi tədbirlərin əksəriyyəti Aİ şirkətləri tərəfindən müsbət qiymətləndirilsə də, Strateji Yol Xəritələrində müəyyən edilmiş struktur islahatları gündəliyinin yerinə yetirilməsi qaçınılmaz olaraq qalır.

Bu günə qədər həyata keçirilmiş 3 ən yaxşı islahat

77% ASAN Viza portalının fəaliyyətə başlaması

67% ASAN xidmət vasitəsilə lisenziyaların verilməsi proseduru

49% Sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı yoxlamaların dayandırılması

Hökumət tərəfindən əldə olunmalı ilk 3 prioritet

 Maliyyə sektorundakı struktur boşluqlarının aradan qaldırılması

 Vergi sistemində şəffaflığın artırılması

 Hüquqi mühitin yaxşılaşdırılması

Sorğu nəticələri Aİ şirkətləri arasında Azərbaycandakı iqtisadi vəziyyət ilə bağlı ortamüddətli nikbinliyin artmasını xüsusi olaraq vurğulayır.

€ 53% iqtisadiyyat üçün stabil və inkişaf edən vəziyyətdən bəhs edir

62% Azərbaycana yenidən investisiya qoya biləcəyini deyir

34% öz gəlirlərinin artacağını gözləyir

73% işçilərin ixtisara salınmasını planlaşdırmır

43% öz kapital xərclərinin stabil qalacağını gözləyir

Nəzərə çarpacaq dərəcədə müsbət dəyişiklik gömrük sistemində müşahidə olunur, işçilərin məsuldarlığı isə 2016-cı illə müqayisədə ən çox geriləmə göstərən faktordur.

3 ən müsbət dəyişiklik

Fəsil 1

Aİ şirkətləri iqtisadi islahatları necə qiymətləndirirlər?

2016-cı il Azərbaycanda maliyyə sektorunun sabitləşməsinə, davamlı, özəl sektora əsaslanan qeyri-neft sektorunun inkişafına və ixraca hədəflənmiş bir sıra əhəmiyyətli islahatların şahidi oldu. Azərbaycan Dünya İqtisadi Forumunun 2016-2017-ci illər üzrə "Qlobal Rəqabətlik Hesabatında" 138 ölkə arasında 37-ci yerdə qərarlaşmış və Avrasiya regionunda ən yaxşı icraçı hesab olunmuşdur.¹

Biznes mühitinin yaxşılaşdırılması və ölkənin rəqabətə davamlılığının gücləndirilməsi üçün hökumətin müxtəlif xüsusi tədbirlər gördüyü bir dövrdə, Azərbaycan 2016-cı ilin dekabr ayında çətinliklərin öhdəsindən gəlmək və iqtisadiyyatın şaxələndirilməsini sürətləndirmək məqsədilə milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın 11 əsas sektoru üzrə əsas islahatları təsvir edən Strateji Yol Xəritəsini təsdiq etdi.² Strateji Yol Xəritələri 2016-2020-ci illər üzrə tədbirlər planı, 2025-ci ilədək olan dövr üçün uzunmüddətli baxış və 2025-ci ildən sonrakı dövr üzrə hədəf baxış da daxil olmaqla, "dayanıqlı iqtisadi inkişaf konsepsiyası"nı təsvir edir. Qeyri-neft sektoruna əsaslanan iqtisadi inkişaf vasitəsilə 2025-ci ilə qədər 450.000 min əlavə iş yerinin yaradılması hədəfini təyin edən bu hökumət gündəliyi uğurlu nəticələrin əldə edilməsi üçün zamanla bağlı adekvat və davamlı öhdəlik, resurslar və siyasi təşəbbüs tələb edir.

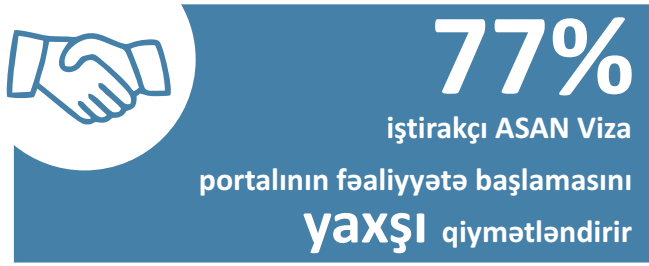
2025-ci ilə qədər
450.000
iş yeri

"Aİ Biznes Mühiti Sorğusu Azərbaycan 2017" sorğusunun keçirilməsi hökumətin uzunmüddətli islahatlar gündəliyinin aydınlaşdırıldığı bu vacib dövrə təsadüf etmişdir və bu sorğu vasitəsilə hökumət tərəfindən bu günə qədər həyata keçirilən bir sıra tədbirlərin səmərəliliyi və Aİ şirkətləri tərəfindən qəbul edilməsi ölçülə bilməmişdir.

ASAN ən yüksək qiymətləndirilən islahat layihəsidir

Hökumət tərəfindən son dövrlərdə həyata keçirilən müxtəlif islahatlar arasında ASAN (Azərbaycan Xidmət və Qiymətləndirmə Şəbəkəsi) tərəfindən yerinə yetirilən islahatlar biznes mühitinin yaxşılaşdırılması nöqteyi-nəzərindən ən faydalı islahat hesab olunur. Bu, 10 yanvar 2017-ci il tarixindən etibarən ASAN Viza sisteminin fəaliyyətə başlaması, o cümlədən 2015-ci ilin oktyabr ayından etibarən biznes lisenziyalarının verilməsi üçün ASAN-da yaradılmış "bir pəncərə sistemi" ilə bağlıdır.

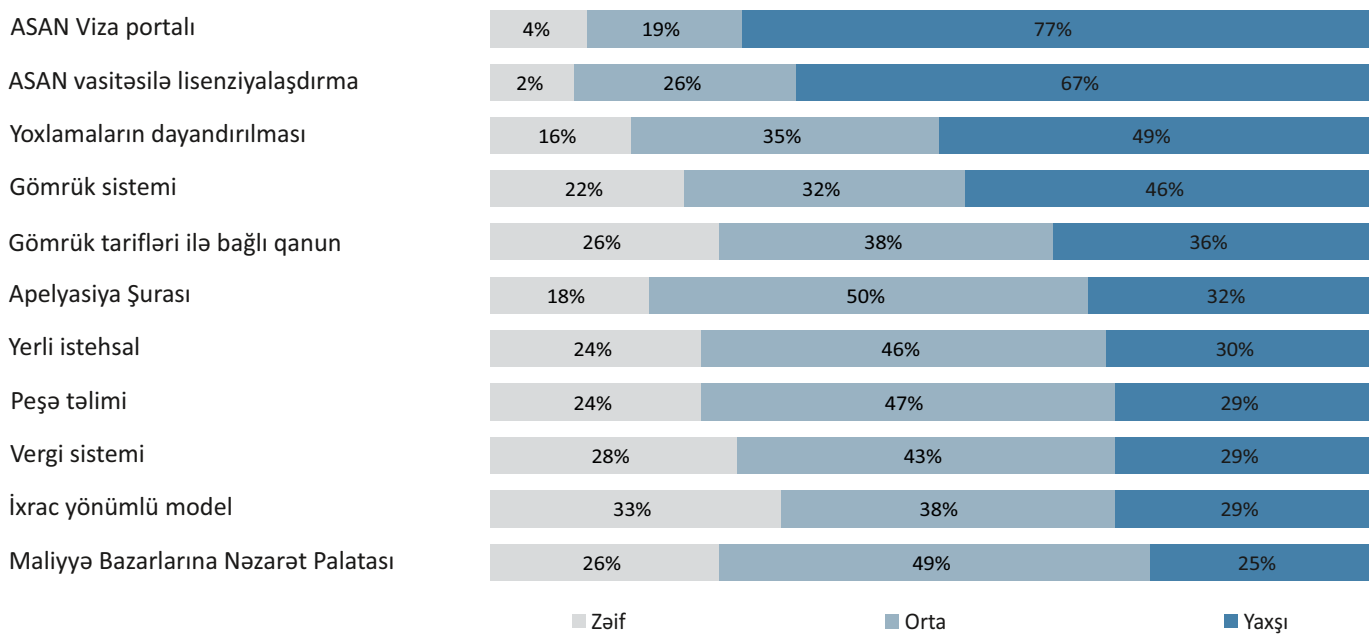
Sorğunun nəticələri göstərir ki, iştirakçıların 77%-i xaricilərə vizanın verilməsi proseduru sadələşdirən və əhəmiyyətli dərəcədə azaldan ASAN Viza portalının fəaliyyətə başlamasını yüksək qiymətləndirir. Eynilə, Aİ şirkətlərinin 67%-i belə düşünür ki, İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən ASAN Xidmət vasitəsilə biznes lisenziyalarının verilməsi uğurlu islahat olmuşdur. Aİ şirkətləri bu islahatın lisenziyaların əldə edilməsi prosesində şəffaflığı artırdığını, xərcləri

azaltdığını və bu prosesi sürətləndirdiyini qeyd edir. Bundan başqa, lisenziya tələb edən fəaliyyət növlərinin sayı əhəmiyyətli dərəcədə azalaraq, 59-dan 29-a endirilmişdir.³

Aİ şirkətləri tərəfindən xüsusi olaraq müsbət qiymətləndirilən digər islahatlar yoxlamaların müvəqqəti olaraq dayandırılması (2015-ci il, noyabrın 1-dən etibarən qüvvəyə minmişdir), o cümlədən gömrük sistemindəki islahatlarla (2016-cı ilin yanvar ayından etibarən həyata keçirilmişdir) bağlıdır. Sorğuda təmsil olunan Aİ şirkətlərinin demək olar ki, yarısı bildirir ki, dövlət qurumları tərəfindən sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı yoxlamaların dayandırılması biznes mühitini gücləndirir.

Adətən bürokratik və qeyri-şəffaf keçən yoxlamalar uzun müddət ərzində Azərbaycanda özəl sektorun inkişafına mane olan çətinliklərdən biri kimi qeyd olunmuşdur. Yoxlamaların iki il müddətinə (2015-ci il, noyabrın 1-dən etibarən) dayandırılması haqqında Prezident fərmanının qəbul edilməsindən etibarən, yoxlamaların sayı əhəmiyyətli dərəcədə azalmışdır: 2015-ci ildə 60.000-dən 2016-cı ildə 60-a enmişdir.⁴ Aİ şirkətləri tərəfindən müsbət qiymətləndirmə baxımından, sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların dayandırılması prosesinin uzadılması müsbət şəkildə nəzərə alınmalıdır.

Şəkil 1: 2015-ci ildən etibarən Azərbaycanda struktur islahatlarının səmərəliliyi

Gömrük sistemi son islahatlar arasında nümunəvi modeldir

Sorğu nəticələrinə əsasən və seçilmiş Aİ şirkətləri ilə mü sahiblərdə və bağlı qrup müzakirələrində əlavə olaraq vurğulandığı kimi, hökumət tərəfindən bu günə qədər effektiv şəkildə həyata keçirilən ən sistemli dəyişikliklər ölkədə biznes fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün uzun müddət maneə törədən gömrük sistemində islahatların aparılması ilə bağlıdır.

Gömrük Məcəlləsinə edilmiş düzəlişlər və gömrük rəsmiləşdirməsi üzrə elektron bəyannamələrin tətbiqi gömrük prosedurlarının həm səmərəliliyini, həm də şəffaflığını artırmışdır. İdxal olunan bəzi məhsullar üzrə gömrük rüsumlarının yüksək olması bir sıra şikayətlərə səbəb olsa da, bu tədbir ilə korrupsiya azaldılmışdır. Bu, dövlət büdcəsinə daxil olan gömrük gəlirlərində də öz əksini tapır. Belə ki, ticarət dövriyyəsinin aşağı düşməsinə baxmayaraq, 2015-ci ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 2017-ci ilin yanvar-aprel aylarında gömrük gəlirlərində 57% artım (eyni zamanda, 2015-ci ildə ABŞ dollarına qarşı milli valyutanın kəskin devalvasiyasına görə), 2016-cı ilin eyni dövrü ilə müqayisədə isə 18% artım qeydə alınmışdır.⁵

Dövlət Gömrük Komitəsi gömrük sahəsindəki islahatları daha da genişləndirmək niyyətindədir; məsələn, 2017-ci ildə bəzi gömrük xidmətlərinin "ASAN ödəniş" sistemi vasitəsilə həyata keçirilməsi planlaşdırılır, eyni zamanda gömrük prosedurlarına risklərin idarə edilməsi və ticarətin asanlaşdırılmasının digər formalarının tətbiq edilməsinin mümkünlüyünü araşdırmaq bu islahatlara daxildir.⁶

Aİ şirkətləri tərəfindən verilən rəyləri ümumiləşdirərək qeyd edə bilərik ki, gömrük sahəsində həyata keçirilmiş real islahatların müsbət təsirlərinin iqtisadiyyatın digər sahələrində, xüsusilə də vergi sistemi və maliyyə sektorunda bənzər strateji fəaliyyətlərin həyata keçirilməsini stimullaşdıracağı gözlənilir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Apelyasiya Şurası (bundan sonra "Apelyasiya Şurası" adlandırılacaq) 2016-cı ilin fevral ayında yaradılmışdır. Bu, dövlət qurumlarının onlara qarşı qərəzli münasibət göstərdiyini düşündükdə, şirkətlərin hüquqi sistemdən kənar quruma müraciət etməsinə imkan yaradır. Belə bir qurumun yaradılması hökumətin özəl sektor üçün hüquqi mühiti və tənzimləyici çərçivəni gücləndirmək məqsədilə bəzi tədbirlər görmək istəyini göstərir.

Bununla belə, sorğunun nəticələri göstərir ki, Apelyasiya Şurasının yaradılması (hələ ki) əhəmiyyətli nəticə verməmişdir. Demək olar ki, iştirakçıların yarısı Apelyasiya Şurasının səmərəliliyini orta səviyyədə qiymətləndirir. Bu onu göstərir ki, Aİ biznes şirkətləri inkişaf üçün hələ də potensial görür və əlavə tədbirlər qurumun səmərəliliyini artırmağa bilər. Ümumi şəkildə bildirsək, 2016-cı ildə keçirilmiş sorğuda iştirak edən şirkətlər ilə müqayisədə bu ilki sorğuda qanunun aliliyi Aİ şirkətləri tərəfindən daha ciddi şəkildə vurğulanmışdır.

50%

Aİ şirkəti Apelyasiya Şurasının effektivliyini orta səviyyədə qiymətləndirir

Aİ şirkətləri tərəfindən qismən effektiv kimi qiymətləndirilən digər addımlar yerli istehsalın stimullaşdırılması ilə bağlı görülən tədbirlər və Peşə Təhsili və Təlimi üzrə Dövlət Agentliyinin yaradılmasıdır.

Aİ şirkətləri maliyyə sektorundakı çatışmazlıqların aradan qaldırılması və vergi sisteminin müasirləşdirilməsi üçün daha effektiv islahatlara ehtiyac olduğunu düşünürlər

Beynəlxalq Valyuta Fondu (BVF) və hökumət tərəfindən də qəbul edildiyi kimi, ölkənin maliyyə sektoru neft qiymətinin aşağı düşməsindən və ardıcıl devalvasiyadan xüsusi olaraq əziyyət çəkmişdir. Qeyri-ışlək kreditlərin yüksək səviyyədə olması, milli valyutaya inamın azalması və qeyri-adekvat kapital nisbəti maliyyə sektorundakı zəifliyi artırmışdır.

2 mart 2016-cı il tarixindən başlayaraq, Azərbaycan Əmanətlərin Sığortalanması Fondu əmanətlərin illik faiz dərəcəsi yerli valyuta üzrə 15% (xarici valyuta üzrə isə 3%) olmaqla üç il müddətində tam sığortalanmasını təmin etmişdir. Buna baxmayaraq, depozitlərin 75%-nin xarici valyutada yerləşdirilməsi ilə maliyyə çətinliyinin əsas səbəblərindən biri olan dollarizasiya prosesi 2016-cı ilin sonunadək yüksək səviyyədə qalmışdır.

Bank sektorundakı qeyri-müəyyənliyin azaldılması və sektorun təmizlənməsi istiqamətində perspektiv vəd edən addım 2016-cı ilin əvvəlində Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının (MBNP) yaradılması olmuşdur. Ehtimal ki, maliyyə sektorunun sabitləşməsi hələ də davam edən bir proses olduğuna görə, MBNP Aİ şirkətləri tərəfindən yuxarıda qeyd olunan bəzi islahatlar kimi müsbət qiymətləndirilməyib. Buna baxmayaraq, MBNP 10 qeyri-sağlam bankın lisenziyasının ləğv edilməsi, yerdə qalan bankların yenidən kapitallaşdırılması və Azərbaycan Beynəlxalq Bankının özəlləşdirilməsi üçün zəminin yaradılması ilə maliyyə sektorunun gücləndirilməsi məqsədilə qəti addımlar atmışdır.

Maliyyə sektorunda Baş İcraçı Direktor

Yerli valyutanın sabitləşməsi ölkədə maliyyə sektorunun yenidən canlandırılması və ictimai inamın yenidən qazanılması üçün əsas amildir.

Buna baxmayaraq, Aİ şirkətləri yerli valyutanın sabitləşməsi və bank sistemində ictimai inamın bərpası ilə yanaşı, maliyyə sektorundakı struktur çatışmazlıqların aradan qaldırılması üçün daha hərtərəfli və ardıcıl tədbirlərin görülməsinə ehtiyacın olduğunu xüsusilə vurğulayırlar.

Azərbaycanda maliyyə xidmətlərinin inkişafı üzrə Strateji Yol Xəritəsinə maliyyə müəssisələrini gücləndirməyi, likvidlik və kapitallaşma problemini həll etməyi, sektorda daha güclü informasiya axını və şəffaflıq üçün yeni infrastrukturun (məsələn, Kredit Büroları) yaradılmasını hədəf alan qısa, orta və uzunmüddətli fəaliyyət planları daxildir. Bu kontekstdə, Maliyyə Sektorunun Müasirləşdirilməsi Layihəsinin son dövrlərdə başladılmış ikinci mərhələsi xüsusi olaraq qeyd edilməlidir. Bu layihə Dünya Bankı və İqtisadi Məsələlər üzrə İsveçrə Dövlət Katibliyinin (SECO)⁷ texniki dəstəyi ilə nəzarətin gücləndirilməsi, hüquqi və tənzimləyici çərçivənin gücləndirilməsi ilə Azərbaycanın maliyyə sektorunun müasirləşdirilməsini və stabilləşdirilməsini nəzərdə tutur.

Müəssisələr və bağlı qrup müzakirələri

Nəgd ödənişlərin məhdudlaşdırılması ilə bağlı son dövrlərdə qəbul edilmiş qərarın əhəmiyyətli dərəcədə effektiv olduğu düşünülür. Buna baxmayaraq, vergi sistemində hələ də aydınlıq və şəffaflıq ilə bağlı aydın çatışmazlıq var.

Şirkətlərin narahatlığının digər əsas səbəblərindən biri olan vergi sistemi sorğuda iştirak edən Avropa şirkətləri tərəfindən orta səviyyədə aşağı kimi göstərilməyə davam edir. Əldə edilmiş rəylərə əsasən, vergi qoyma xarici şirkətlər üçün maneələr yaratmağa davam edir və xarici investisiyaları azaldır. Əslində, vergi orqanları üzrə təyin edilmiş iddialı qısamüddətli gəlir hədəfləri qeyri-neft sektoruna investisiyaların cəlb edilməsini hədəfləyən daha çevik və yararlı biznes mühitinin yaradılması üçün hökumətin uzunmüddətli təşəbbüsləri ilə tam uyğun gəlməyə bilər. Aİ şirkətləri belə hesab edir ki, vergi sisteminin şəffaflığını, proqnozlaşdırma qabiliyyətini və aydınlığını artırmaq üçün daha çox tədbir görülməlidir. Eynilə, qeyri-neft məhsullarının ixracını təşviq etmək üçün görülən tədbirlərlə bağlı Aİ şirkətləri arasında daha az nikbinlik var.

Fəsil 2

Makroiqtisadi və sektordakı vəziyyət: Aİ biznes perspektivi

2016-cı ildə neftin qiymətinin aşağı səviyyədə qalmasının mənfi təsirləri Azərbaycan da daxil olmaqla, neft ixrac edən ölkələrə xüsusi olaraq zərbə vurmuşdur.

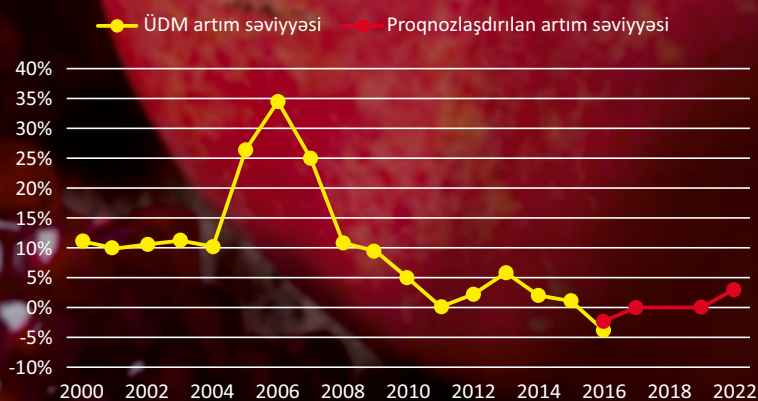
İqtisadi azalma dövründə (2016-cı ildə 3.8% azalma - iki onillik ərzində ilk azalma), milli valyuta daha 12.5% dəyərdən düşmüş (2015-ci ildə ABŞ dollarına qarşı milli valyutanın demək olar ki, 50% devalvasiyaya məruz qalmasından sonra) və inflyasiya dərəcəsi iki rəqəmli səviyyəyə qədər sürətlənmişdir (2015-ci ildəki 4% ilə müqayisədə 2016-cı ildə 12.4%). Buna baxmayaraq, qeyri-neft sektorunun ÜDM-dəki payı 2016-cı ildə demək olar ki, 5% artmış və yekun ÜDM-nin 66%-ni təşkil etmişdir. Qeyri-neft sektorunun 2017-ci ildə daha 2.5% artacağı proqnozlaşdırılır.⁸

2017-ci il üzrə proqnozlar arasında, Beynəlxalq Valyuta Fondu və Asiya İnkişaf Bankı 2017-ci ildə tənəzzülün davam edəcəyini gözləyir (hər ikisi ÜDM-nin 1.1% azalacağını proqnozlaşdırır), Dünya Bankı isə ÜDM-nin 1.2% həcmində zəif artımı proqnozu ilə ən nikbin mənbə kimi görünür. Qeyri-neft sektorunun tədricən inkişafı və Şah Dəniz qaz yataqlarından qazın çıxarılmasına başlanılması ilə Azərbaycan iqtisadiyyatının 2018-ci ildə bərpa olunacağı proqnozlaşdırılır.⁹

Şəkil 2: 2016-cı ildə Ümumi Daxili Məhsulun Strukturu
Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi, 2017-ci il

Şəkil 3: Azərbaycanın ÜDM artım səviyyəsi, 2000 - 2016
Mənbə: Dünya Bankı Qrupu, 2017-ci il

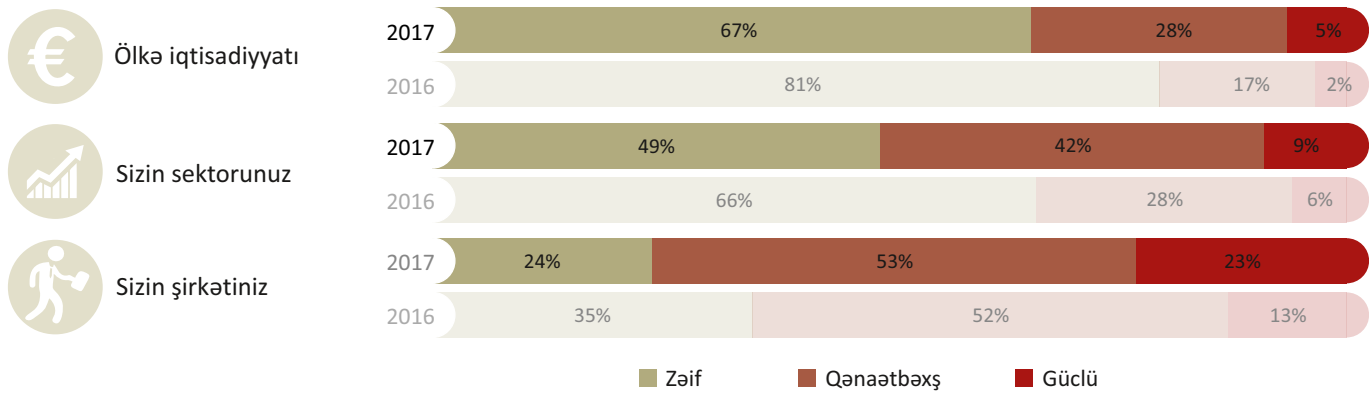

Aİ şirkətləri arasında ortamüddətli nikbinliyin artması

Makroiqtisadi və maliyyə sektorunda davam edən çətinliklər Aİ şirkətlərinin ölkə iqtisadiyyatı haqqında aşağıda təsvir edilmiş fikirlərində əks etdirilmişdir. Belə ki, sorğu iştirakçılarının 67%-i ölkə iqtisadiyyatını zəif hesab edir. Buna baxmayaraq, bu göstərici 2016-cı illə müqayisədə Azərbaycandakı cari iqtisadi vəziyyətə dair Aİ şirkətlərinin mövqeyində əhəmiyyətli dərəcədə nikbinliyin yaranmasından xəbər verir. Çünki 2016-cı ildə eyni göstərici 81% Aİ şirkətləri tərəfindən zəif qiymətləndirilmişdir.

2016-cı ilin sorğusunda olduğu kimi, Aİ şirkətləri ölkə iqtisadiyyatı və öz sektorları ilə müqayisədə öz fəaliyyət sahələrinin daha əlverişli olduğunu düşünürlər. Respondentlərin 42%-i (2016-cı ildə 28%) öz müvafiq sektorlarındakı cari vəziyyəti qənaətbəxş hesab edir, yarisından çoxu isə öz şirkətlərinin hazırkı fəaliyyətindən razıdırlar.

Şəkil 4: Azərbaycanda cari vəziyyətin qiymətləndirilməsi, 2017-ci ilin 2016-cı il ilə müqayisəsi

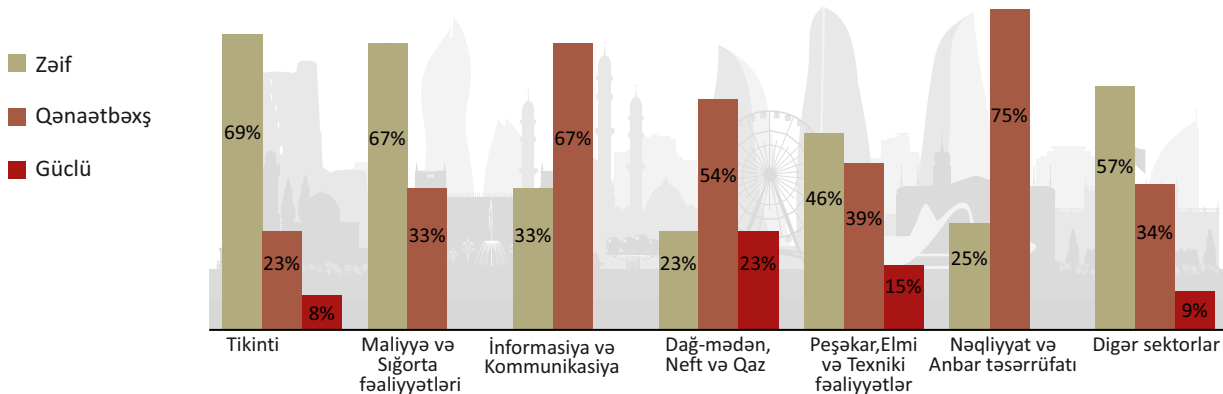

Sektorlar üzrə

Fərdi iqtisadi sektorlara daha dərinlərdən nəzər saldıqda, əhəmiyyətli dərəcədə fərqlər ortaya çıxır. Aşkar olunmuş nəticələrə əsasən, tikinti sektoru ölkədəki cari vəziyyətdən ən az razı olan sektordur (bu sektorda fəaliyyət göstərən 13 şirkətdən 9-u vəziyyəti zəif kimi qiymətləndirir).

Belə ki, 2016-cı ildə dövlət investisiyalarının azalması ilə tikinti sektorunda 2015-ci illə müqayisədə 27.6% azalma müşahidə edilmişdir.

Şəkil 5: Sektorlar üzrə cari vəziyyətin qiymətləndirilməsi, 2017-ci il

Təəccüblü deyil ki, tikinti sektorundakı Aİ şirkətləri tərəfindən dəyərləndirilən nisbətən zəif fəaliyyət maliyyə sektorunda da qeydə alınır. Belə ki, maliyyə sektorunu təmsil edən 9 iştirakçıdan 6-sı bu sektorun zəif olduğunu bildirir. Digər tərəfdən isə Aİ şirkətlərinin nikbinliyi

Neft və Qaz sektorunda qeyd oluna bilər (13 şirkətdən 10-u bu sahələrdəki fəaliyyəti qənaətbəxş və güclü hesab edir). Bu nikbinlik eləcə də Nəqliyyat (8 şirkətdən 6-sı) və İKT (9 şirkətdən 6-sı) sahələrində qeydə alınmışdır.

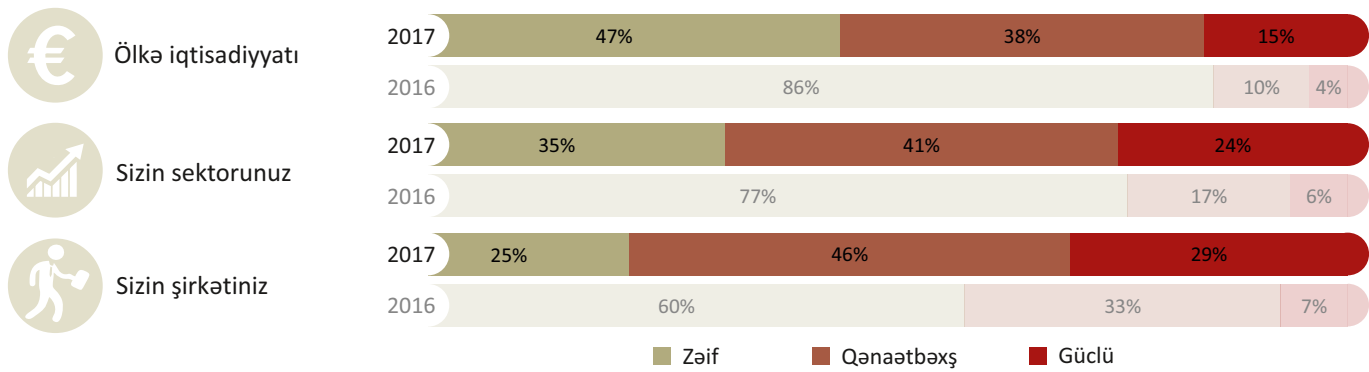
2017-ci il üzrə iqtisadi trendlər və perspektivlər

Hazırkı vəziyyətin mənfi qiymətləndirilməsinə baxmayaraq, Aİ şirkətlərinin 2017-ci il haqqında fikirləri müsbətə doğru dəyişir. Eyni zamanda, 2016-cı il ilə müqayisədə 2017-ci il üzrə ümumi perspektivlər nəzərə çarpacaq dərəcədə nikbindir.

Respondentlərin yarısından çoxu ümumi iqtisadi perspektivlərin stabilləşməsinə və ya daha da təkmilləşməsinə gözləyir, 47% isə iqtisadi vəziyyətin pisləşəcəyini düşünür. Aşkar olunmuş nəticələr aydın şəkildə göstərir ki, şirkətlər öz sektorları və biznes

fəaliyyətləri ilə bağlı imkanların ümumi iqtisadiyyata baxış ilə müqayisədə daha müsbət olduğunu hesab edir. Sorğuda iştirak etmiş Aİ şirkətlərinin 75%-ə qədər böyük bir hissəsi öz şəxsi biznes fəaliyyətinin sabit qalacağını və/və ya inkişaf edəcəyini qeyd edir (bu, keçən ilki 40% ilə müqayisədə, əhəmiyyətli dərəcədə müsbətdir); 65% isə 2017-ci ildə öz müvafiq sektorları üzrə ümumi perspektivlərin sabit qalacağını yaxud böyüyəcəyini gözləyir (yenə də 2016-cı ildə bu cür müsbət dəyərləndirmənin yalnız 23% təşkil etdiyini nəzərə alıqda, əhəmiyyətli dərəcədə inkişafın olduğu görünür).

Şəkil 6: Azərbaycanda perspektivlərin qiymətləndirilməsi, 2017-ci ilin 2016-cı il ilə müqayisəsi

Sektorlar üzrə

Şəkil 7-də də təsvir edildiyi kimi, bu fikirlər sektorlar üzrə təhlil edildiyi zaman müxtəlif nəticələr ortaya çıxır. Tikinti sektorunda görünən çətinliklərə baxmayaraq, tikinti şirkətlərinin əksəriyyəti gələcək perspektivlərlə bağlı nikbindirlər. Bu, 2018-ci ildə sosial mənzil layihələri üzrə gələcək investisiyalarla bağlı hökumətin bildirişi ilə əlaqədar ola bilər. Ən bədbin fikirlər isə İKT sektorunda müşahidə olunur: sorğuda iştirak etmiş 9 şirkətdən 7-si öz sektorlarındakı perspektivlərin azaldığını qeyd edir. Bu, həmçinin, 2017-ci il üzrə perspektivlərin artıq azaldığı yeganə sektordur. Burada bir məqam da xüsusi olaraq vurğulanmalıdır ki, 2017-ci ilin yanvar ayına olan statistikaya əsasən, İKT sektorunda keçən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə məşğulluq səviyyəsində 5% azalma qeydə alınmışdır.¹¹ Yaşayış xərclərinin artmasına baxmayaraq, İKT sektorunda orta aylıq nominal əmək haqqı 2016-cı ildə cəmi 6% artmışdır.¹²

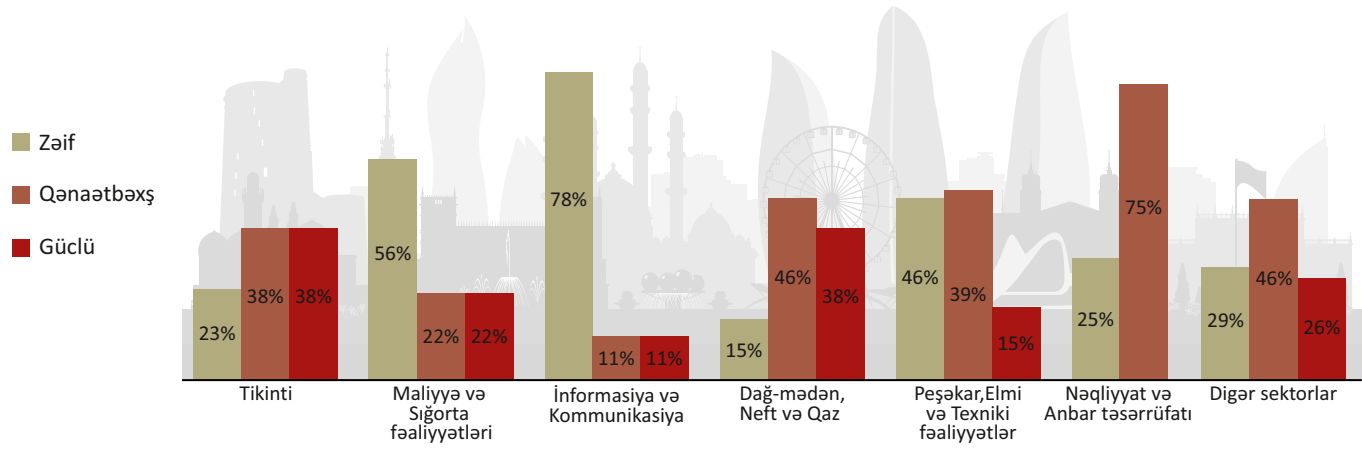

İKT sektorunda Baş İcraçı Direktor

Yerli valyutanın əhəmiyyətli dərəcədə dəyərini itirməsi ilə müvafiq əmək haqqı da aşağı düşdüyündən, İKT sektorundakı yüksək ixtisaslı və yüksək təhsilli peşəkarlar ölkəni tərk edirlər.

Sorğu nəticələrinə əsasən, ölkə iqtisadiyyatı ilə şirkətlərin biznes vəziyyətinin qiymətləndirilməsi arasında da yaxın əlaqə mövcuddur. 2017-ci ildə ölkə iqtisadiyyatının pisləşəcəyini gözləyən şirkətlərin 45%-i eyni zamanda öz biznes vəziyyətlərinin pisləşəcəyini gözləyir. Və eyni şəkildə, vəziyyətin öz şirkətləri üçün pisləşəcəyini düşünən respondentlərin 84%-i ümumi iqtisadiyyatın perspektiv vəd etmədiyini düşünür.

Şəkil 7: Sektorlar üzrə perspektivlərin qiymətləndirilməsi

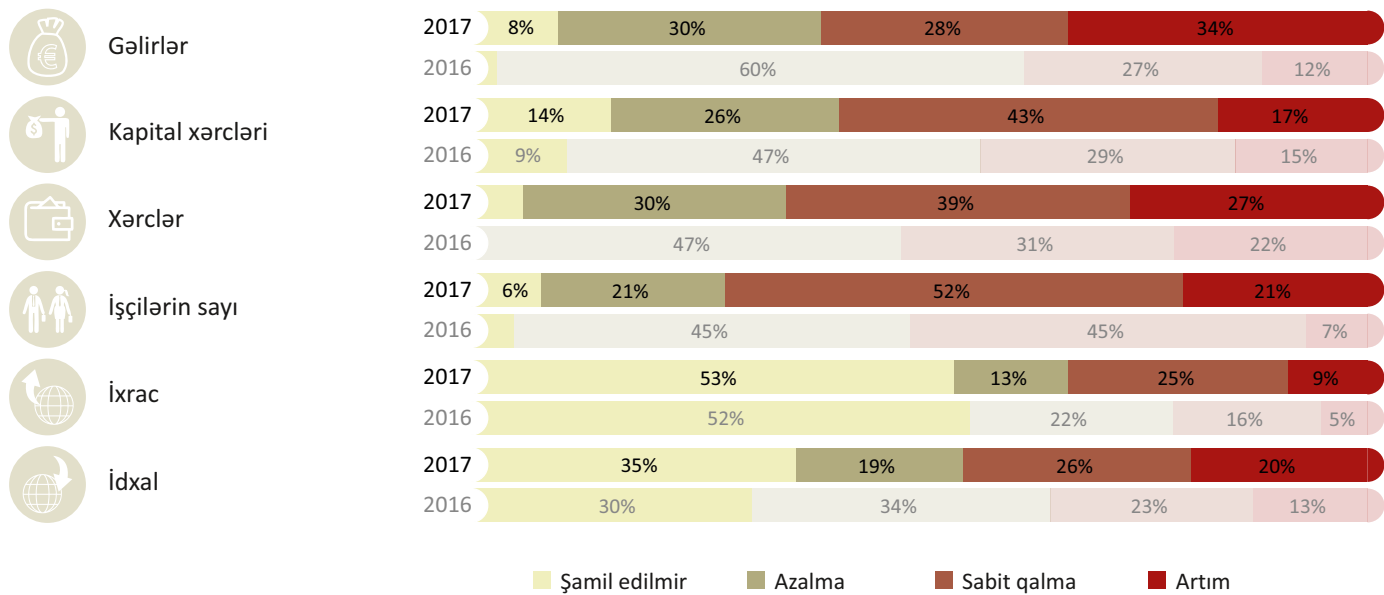

2017-ci il üzrə əsas fəaliyyət göstəriciləri

Təbii ki, Aİ şirkətləri 2017-ci ildə böyük gəlir artımı gözlənilir və artıq ikinci ildir ki, kiçik / mənfəət artım tempi olan iqtisadi mühitə uyğunlaşmağa davam edirlər. Bununla belə, bu ilki sorğu zamanı müşahidə edilmiş nikbinliyin artması onu göstərir ki, Avropa şirkətlərinin ortamüddətli inkişaf perspektivlərinə olan inamı (nisbətən) artmışdır. Bu il sorğu iştirakçılarının 34%-i öz gəlirlərində artım gözləyir, halbuki 2016-cı ildə bu göstərici cəmi 12% təşkil etmişdir.

2016-cı ilin sorğu nəticələri şirkətlərin ölkədəki investisiya perspektivləri haqqında nikbin olmadığını və onların 47%-inin öz kapital xərclərini azaltmağı planlaşdırdığını göstərirdi. Bu il respondentlərin yalnız 26%-i öz kapital xərclərini azaltmağı düşünür, 43%-i (2016-cı ildə yalnız 29%) isə bu xərclərin sabit qalacağını gözləyir. Qeyd etmək lazımdır ki, Aİ şirkətlərinin yarısından çoxu bu il öz işçilərinin sayını sabit saxlamağı, və yalnız 21%-i (2016-cı ildə 45%) isə işçilərin ixtisarını planlaşdırır.

Şəkil 8: Əsas fəaliyyət göstəriciləri, 2017-ci ilin 2016-cı il ilə müqayisəsi

Keçən il sorğuda iştirak edən Aİ şirkətlərinin çoxu beynəlxalq ticarətə cəlb olunmamışdır. Bənzər şəkildə, bu il sorğu iştirakçılarının 53%-i ixrac ilə, 35%-i isə idxal ilə məşğul olmadıqlarını bildirirlər. Buna baxmayaraq, aydın şəkildə görünür ki, ixraca cəlb olunmuş Aİ şirkətləri 2016-cı il ilə müqayisədə 2017-ci ilin ixrac perspektivləri haqqında daha nikbin düşünlər.*

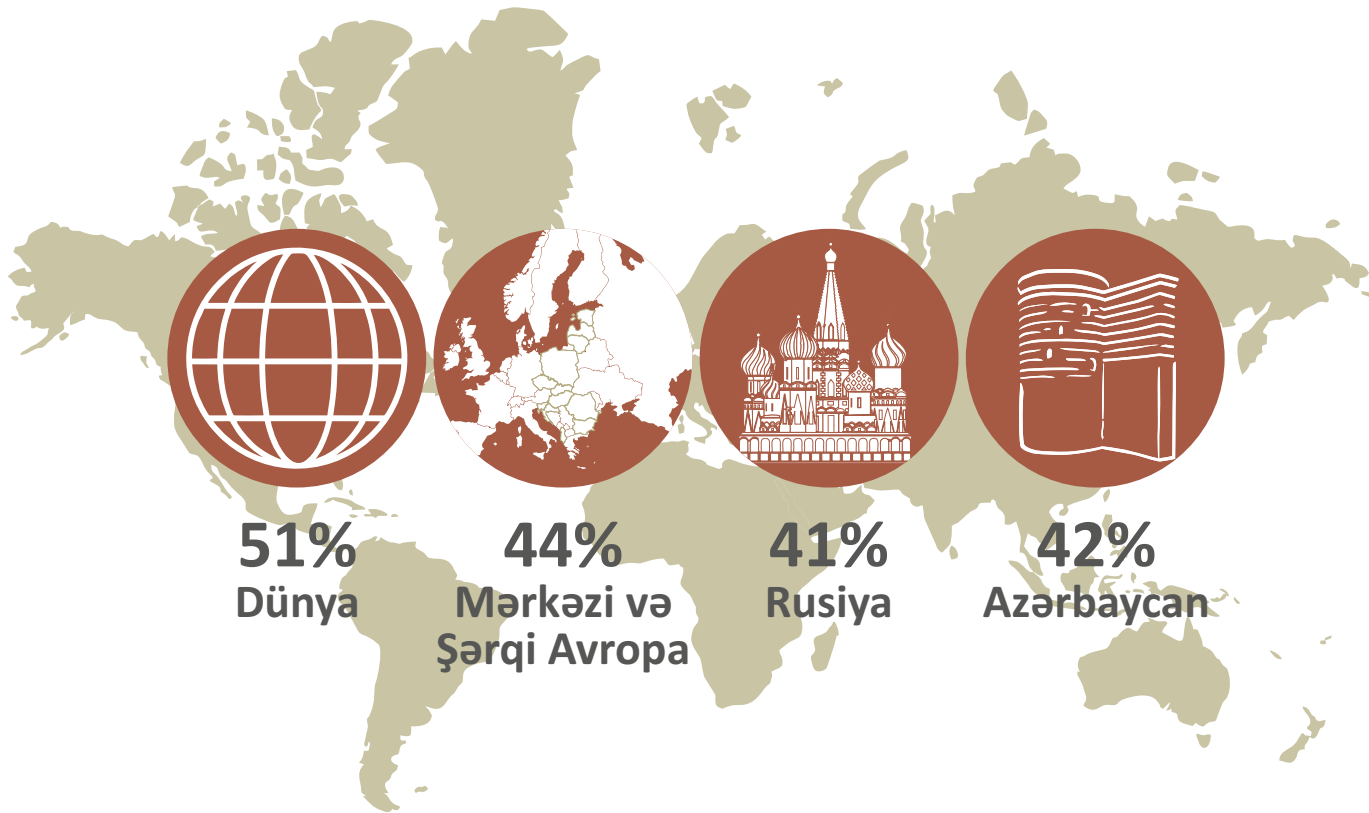
Növbəti beş il ərzində Aİ şirkətlərinin gəlirlə bağlı gözləntiləri haqqında daha təfərrüatlı fikir əldə etmək üçün bu ilki sorğuya yeni bir sual əlavə edilmişdir. Maraqlıdır ki, Avropa şirkətləri qeyri-müəyyənliklərin öhdəsindən gəlməkdə və dəyişən şəraitə uyğunlaşmaqda öz potensiallarına güvənirlər. Şirkətlərin 42%-i uzunmüddətli perspektivdə gəlirin artması haqqında nikbin düşünlər. Bu isə dünya ortalaması (51%), Mərkəzi və Şərqi Avropa (44%) və eləcə də Rusiya (41%) ilə demək olar ki, üst-üstə düşür.**

Şəkil 9: Növbəti 5 il ərzində şirkətlərin gəlir artımı proqnozu: inam səviyyəsi % ilə

Mənbə: Mərkəzi və Şərqi Avropada Baş İcraçı Direktorun gözümdə 20 il, PWC 2017

** Mərkəzi və Şərqi Avropa və Rusiyanın müəyyən etdiyi nəticələr növbəti 3 il ərzində gəlir artımı ilə bağlı inam səviyyəsini əks etdirir.

Fəsil 3

Yerli biznes mühitinin əsas göstəriciləri: fəaliyyət, çətinliklər və siyasi səviyyədə cavab tədbirləri

Regiondakı strateji baxımdan vacib geosiyasi rolu nəzərə alındıqda, Azərbaycan nəhəng artım potensialına malikdir. Bu isə, investisiya fəaliyyətlərini azaldan uzunmüddətli institusional maneələr effektiv şəkildə aradan qaldırıldığı halda mümkündür. Burada əsas çətinlik rəqabətə davamlı investisiya təşəbbüslərini təmin etmək və struktur islahatlarının davamlı şəkildə həyata keçirilməsi ilə uzunmüddətli inkişaf imkanlarını artırmaq və beləliklə rəqiblərdən üstün olmağı bacarmaqdır.

Biznes mühiti 3 istiqamətdə

Aİ Biznes Mühiti Sorğusunun əsas məqsədi Azərbaycandakı biznes və investisiya mühitinin vəziyyəti ilə bağlı Aİ şirkətlərinin fikirlərini öyrənməkdir. Sorğu biznes mühitinin 3 əsas istiqaməti üzrə Aİ şirkətlərinin fikirlərini işıqlandıran hədəf almışdır:

- əmək bazarındakı mövcud şərait,
- aktiv biznes mühiti və
- iqtisadi siyasət və qurumlar

Əmək bazarındakı şərait

- İşçilərin ixtisas və bacarıqları
- İşçilərin məhsuldarlığı
- Əmək xərcləri
- İxtisaslı kadrların mövcudluğu
- Əmək Məcəlləsi qanunu
- İmmiqrasiya siyasətinin uyğunluğu
- Akademik təhsil
- Peşə təlimi

Aktiv biznes mühiti

- İnfrastruktur
- Yerli təchizatçılar
- Tədqiqat və inkişaf üçün mövcud şərait
- Ödəmə intizamı
- Kapitala çıxış

İqtisadi siyasət və qurumlar

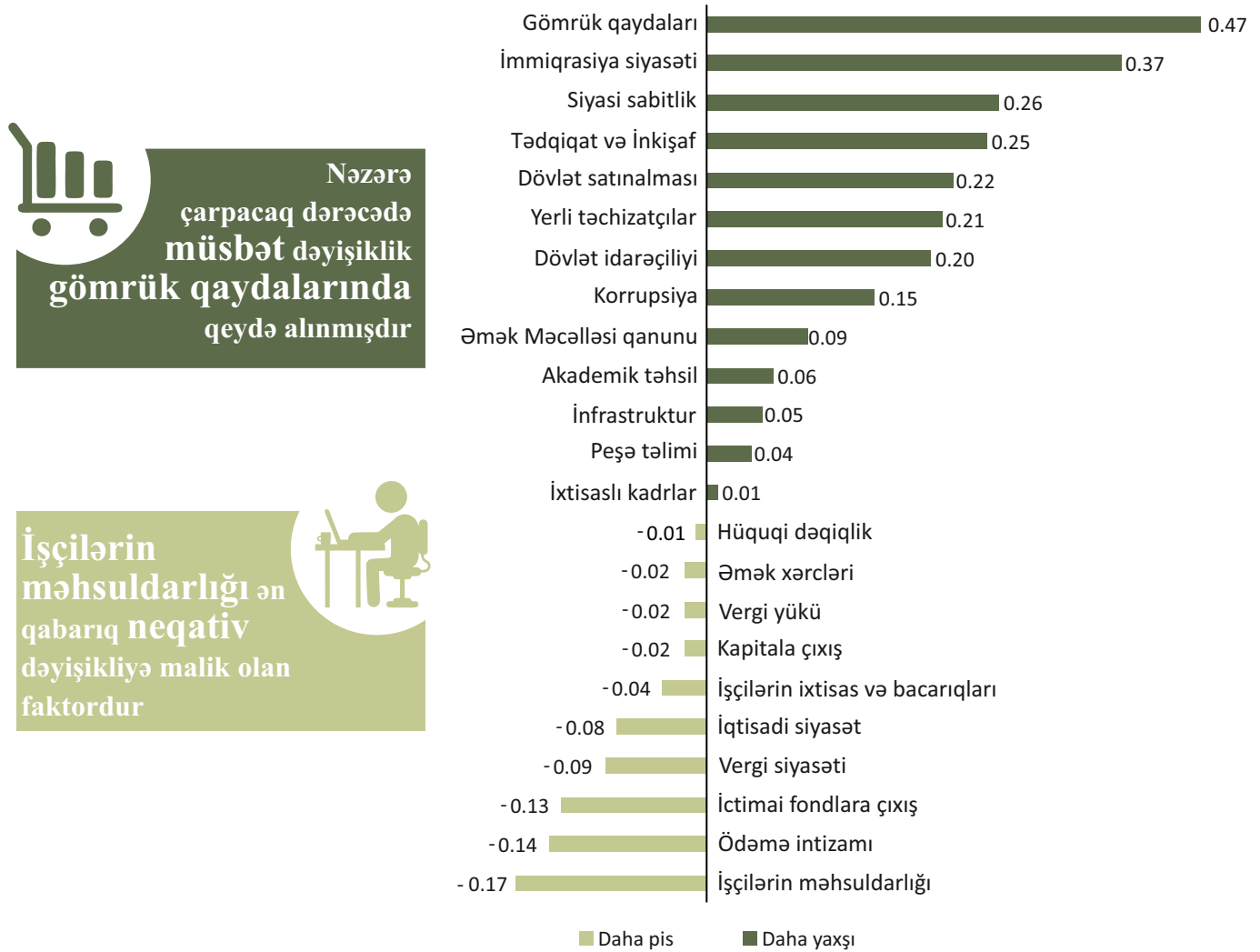
- Siyasi və sosial sabitlik
- Dövlət idarəçiliyi
- Gömrük qaydaları
- Gömrük tarifləri
- Vergi yükü
- Hüquqi dəqiqlik
- Korrupsiya ilə mübarizə tədbirləri
- Dövlət satınalmasının şəffaflığı
- İqtisadi siyasət
- Vergi siyasəti
- İctimai fondlara çıxış

Biznes mühiti göstəriciləri Aİ şirkətlərinin gözü ilə

Bu ilki sorğu nəticələri göstərir ki, biznes və investisiya qərarları üzərində güclü təsirə malik olan müxtəlif aspektlərdə (gömrük qaydaları, immiqrasiya siyasətinin uyğunluğu, siyasi və sosial sabitlik və digərləri) 2016-cı il ilə müqayisədə bəzi irəliləyişlər var. Buna baxmayaraq, bu biznes mühiti göstəriciləri hələ də qənaətbəxş səviyyədən aşağı qiymətləndirilir. Bəzi sahələrdə isə (işçilərin məhsuldarlığı, ödəmə intizamı, ictimai fondlara çıxış və digərləri) Aİ şirkətlərinin hər hansı bir müsbət dəyişikliyə şahid olmadıqları görünür.

Beləliklə, islahatlar bəzi nəticələr verməyə başlasa da, vəziyyətdən məmnun olmaq üçün hələ tezdir. Biznes mühiti aspektlərinin ümumi orta qiymətləri hələ də qənaətbəxş səviyyədən aşağıdır və iqtisadi islahatlar üzrə Yol Xəritələrində müəyyən edilmiş struktur islahatları gündəliyinin həyata keçirilməsi zəruri olaraq qalır.

Şəkil 10: Aİ şirkətləri tərəfindən qəbul edilmiş biznes mühiti göstəricilərində dəyişiklik, 2016 - 2017

Nəzərə çarpacaq dərəcədə müsbət dəyişiklik gömrük qaydalarında qeydə alınmışdır

İşçilərin məhsuldarlığı ən qabarıq neqativ dəyişikliyə malik olan faktordur

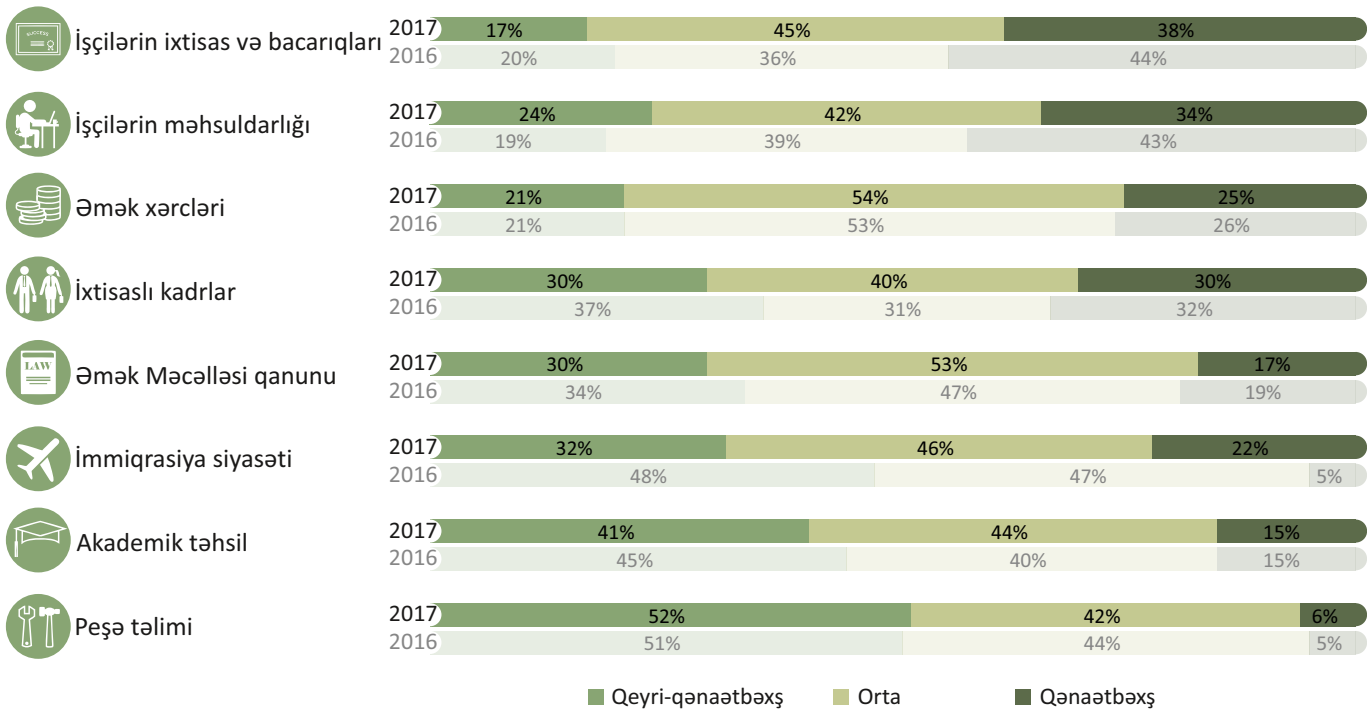
Əmək bazarındakı şərait

Ötən il baş verən iqtisadi tənəzzül Azərbaycanın əmək bazarına ağır zərbə vurdu və bir çox dövlət və özəl müəssisənin öz işçilərinin sayını azaltması ölkənin işsizlik səviyyəsində kəskin artım ilə nəticələndi.

səviyyədən bir qədər daha yaxşı olaraq qiymətləndirildiyi halda, akademik təhsil ilə peşə təlimi ən aşağı səviyyədə qərarlaşmış, və digər göstəricilər isə orta səviyyədən aşağı qiymət almışdır.

Əmək bazarının bütün göstəriciləri arasında işçilərin ixtisas və bacarıqları və işçilərin məhsuldarlığı Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Avropa şirkətləri tərəfindən orta

Şəkil 11: Əmək bazarındakı göstəricilərin qiymətləndirilməsi: 2017-ci ilin 2016-cı il ilə müqayisəsi

İxtisaslı kadr çatışmazlığı problem olaraq qalır

Ölkənin əmək potensialı xarici investisiya üçün, ənənəvi olaraq, həlledici faktor rolunu oynayır və keçirilən sorğunun nəticələri göstərir ki, bu məsələ Aİ şirkətləri üçün narahatlığın əsas mənbələrindən biri olaraq qalır.

Respondentlərin yalnız 30%-i Azərbaycanda ixtisaslı kadrların mövcudluğundan razıdır; sorğu iştirakçılarının 38% və 34%-i isə müvafiq olaraq, işçilərin ixtisas və bacarıqlarından və işçilərin məhsuldarlığından əmindir. Buna baxmayaraq, işçilərin məhsuldarlığı keçən il ilə müqayisədə ən nəzərəçarpan mənfi dəyişikliyi göstərən faktordur.

Sektorların ətraflı tədqiqi zamanı ən çox diqqəti cəlb edən trend "Maliyyə və Sığorta fəaliyyətləri" və "Professional, Elmi və Texniki fəaliyyətlər" kateqoriyalarına daxil olan şirkətlərdə müşahidə olunur. İlk kateqoriyanı təmsil edən 9 şirkətdən 5-i ixtisaslı kadrların mövcudluğundan məmnun olduğu halda, digər kateqoriyaya daxil olan 13 şirkətdən 6-sı bu faktorun qeyri-qənaətbəxş olduğunu qeyd edir.

Maraqlıdır ki, 2015-ci ildən etibarən Azərbaycan manatının xarici valyuta qarşısında kəskin devalvasiyaya uğramasına baxmayaraq, sorğu iştirakçıları əmək xərcləri baxımından heç bir əhəmiyyətli irəliləyişin olduğunu bildirmirlər.

Sektorda orta aylıq əmək haqqının artmasına baxmayaraq (2016-cı ildə 20%)¹³, bütün iqtisadi sektorlar arasında tikinti sektoru əmək xərcləri baxımından ən əmin sahədir.

2016-cı ilin aprel ayında peşə təhsili və təlimindəki (PTT) çatışmazlıqları aradan qaldırmaq məqsədilə Peşə Təhsili və Təlimi üzrə Dövlət Agentliyi yaradıldı. Avropa şirkətlərinin nümayəndələrinin fikrincə, akademik təhsil və peşə təhsili və təlimi sahələrində təqdim edilən islahatlar düzgün istiqamətdə həyata keçirilir, lakin bu islahatların şirkətlər üçün gözlə görünən faydası hələ müşahidə olunmamışdır. Respondentlərin 41% və 52%-i müvafiq olaraq, Azərbaycanda mövcud olan akademik təhsildən və peşə təhsili və təlimindən narazıdırlar.

Neft və Qaz sektoru da daxil olmaqla, bir çox sektorlarda 2020-ci ilə qədər yeni iş yerlərinin yaradılması nəzərdə tutulur. Buna baxmayaraq, əmək bazarında məsuldarlığı və innovasiyanı artırmaq üçün aradan qaldırılmalı olan əsas problemlərdən biri ixtisas və bacarıqlarla əmək bazarı arasındakı uyğunsuzluqdur. Bu problemin həll olunması

üçün Azərbaycan hökuməti tərəfindən peşə təhsili və təliminin inkişafına dair Yol Xəritəsi qəbul edilmişdir ki, bu sahədə nəticələr əldə etmək üçün qeyd edilən islahatlar həyata keçirilməlidir.

İmmiqrasiya siyasətində qət edilən yol diqqətəlayiqdir

2016-cı ildə keçirilmiş sorğunun nəticələri və müsahibələr zamanı aparılan müzakirələrə əsasən, AI şirkətləri üçün əsas problemlərdən biri viza və iş icazəsinin alınması ilə bağlı çətin prosedurlar olmuşdur. Bu il hələ də orta səviyyədən aşağı olmasına baxmayaraq, immiqrasiya siyasəti əmək bazarı göstəriciləri arasında irəliləyişin qeyd olunduğu ən diqqətəlayiq sahədir. İmmiqrasiya siyasətini problem olaraq görən şirkətlərin sayı 2016-cı ildən 2017-ci ilə qədər müvafiq olaraq 48%-dən 32%-ə enmişdir.

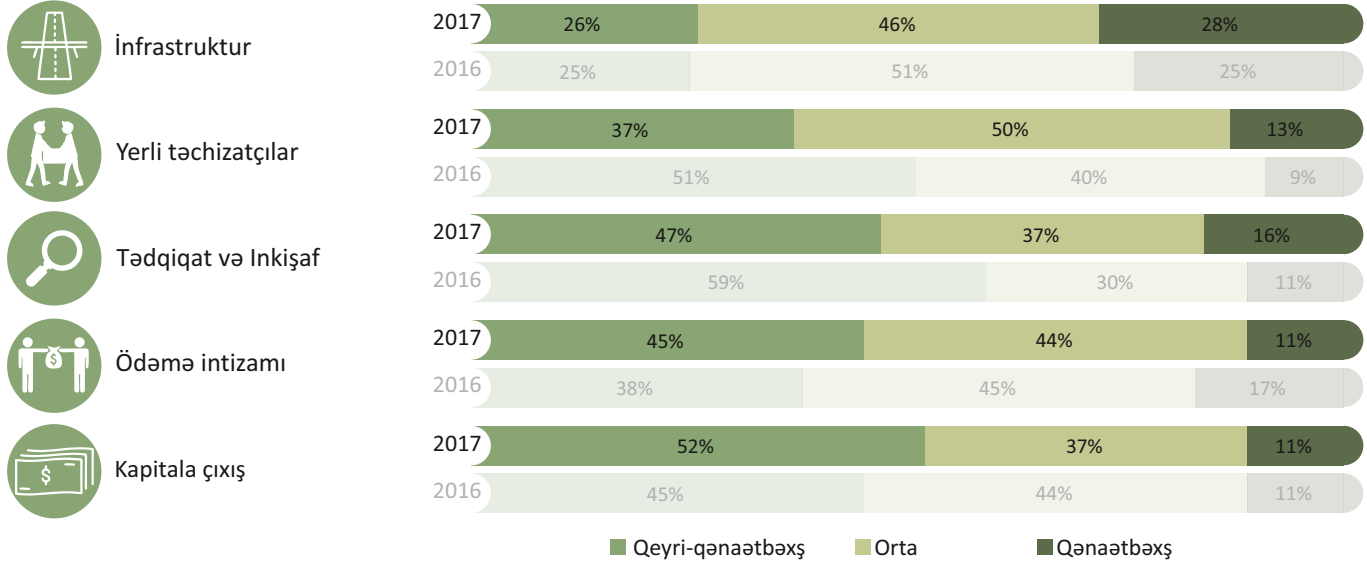
Bu tendensiyada azalmanın əsas səbəbi ASAN Viza portalının yaradılması olmuşdur (səhifə 7-yə baxın). Bu müsbət göstəricilərə baxmayaraq, AI şirkətləri xarici vətəndaşları işə götürərkən hələ də çoxlu sayda inzibati əngəllərin (məsələn, əcnəbi işçilər üzrə kvota) olduğunu bildirir. Bu səbəbdən, ümumilikdə xarici vətəndaşlar və xüsusilə yüksək ixtisaslı mühacirlər üçün miqrasiya prosedurlarının asanlaşdırılması və uyğun vəziyyətə gətirilməsi ilə bağlı keçən ilki tövsiyələr hələ də qüvvədədir.

Aktiv biznes mühiti

İnfrastruktur, yerli təchizatçıların keyfiyyəti, kapitala çıxış və digər göstəricilər rəqabətin əsas hərəkətverici qüvvələri və iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi üçün xüsusi əhəmiyyətə malik olan sahələrdir. Bununla belə, Avropa şirkətləri aktiv biznes mühitinin bütün göstəricilərinin orta səviyyədən aşağı olduğunu qeyd edir.

Bu isə onu göstərir ki, Azərbaycanda bu sahədə aradan qaldırılmalı olan əhəmiyyətli çatışmazlıqlar mövcuddur. Əsas zəifliyin ödəmə intizamı və kapitala çıxış olduğu düşünülür, infrastruktur isə ən müsbət qiymətləndirilən sahə olaraq qalır. Bu nəticələr 2016-cı ildə əldə olunan nəticələrlə demək olar ki, eynidir.

Şəkil 12: Aktiv biznes mühiti göstəricilərinin qiymətləndirilməsi, 2017-ci ilin 2016-cı il ilə müqayisəsi

İnfrastruktur aktiv biznes mühiti göstəriciləri arasında ən yüksək qiymətləndirilən faktor olaraq qalır

Makroiqtisadi mühit və valyuta məzənnəsinin dəyişkənliyi ilə bağlı son çətinliklərə baxmayaraq, Azərbaycan öz infrastrukturunu təkmilləşdirməklə, diqqət mərkəzini əlverişli biznes mühitinin inkişaf etdirilməsi üzərində saxlamaq fikrindədir. Ölkənin regional logistika və nəqliyyat mərkəzi kimi mövqeyini inkişaf etdirmək məqsədilə hökumət Azərbaycanın müxtəlif regionlarını birləşdirən və biznesin beynəlmilləşdirilməsi üçün müasir rabitə obyektlərini genişləndirən bir sıra dəmiryolları və dəniz limanları ilə bağlı layihələrə investisiya qoymağı planlaşdırır. Avropa şirkətlərinin 2016-cı il ilə müqayisədə infrastruktur sahəsində yalnız kiçik irəliləyiş olduğunu qeyd etməsinə baxmayaraq, 46% bu göstəricini orta səviyyədə qiymətləndirir.

İnşaat sektorunda Baş İcraçı Direktor

Azərbaycanın regionda tranzit mərkəzi olmaq kimi böyük ambisiyasını nəzərə alaraq, ölkənin fiziki infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi üçün hələ də böyük potensial mövcuddur.

Yerli təchizatçıların keyfiyyəti və Tədqiqat və inkişaf üçün mövcud şərait yaxşılaşmışdır

Yerli təchizatçıların mövcudluğunun milli iqtisadiyyata iki əsas təsiri var: bir tərəfdən, təchizat bazasını inkişaf etdirməklə, hökumət eyni zamanda kiçik və orta sahibkarlıq (KOS) sektoruna və onun qlobal təchizat zəncirinə inteqrasiyasına dəstək verə bilər. Digər tərəfdən isə inkişaf etmiş yerli təchizat zənciri etibarlılığı artırır və daha çox xarici investisiya cəlb edə bilər. Bu il yerli təchizatçıların keyfiyyət və mövcudluğundan daha çox şirkət razı qalmışdır. Bununla belə, Avropa şirkətlərinin 37%-i münasib yerli partnyor tapmaqda çətinliklərin olduğunu bildirir. Bu mövzuda kiçik və orta sahibkarlıqla bağlı dərc edilən Yol Xəritəsinə dair perspektivli fəaliyyətlərdən biri bu il yaradılacaq mərkəzləşdirilmiş Kiçik və Orta Sahibkarlıq Agentliyidir. (Bununla bağlı işlər artıq aprel ayında Aİ-nin dəstəyi ilə başlamışdır.)

Neft və qaz sektorunda Vitse prezident

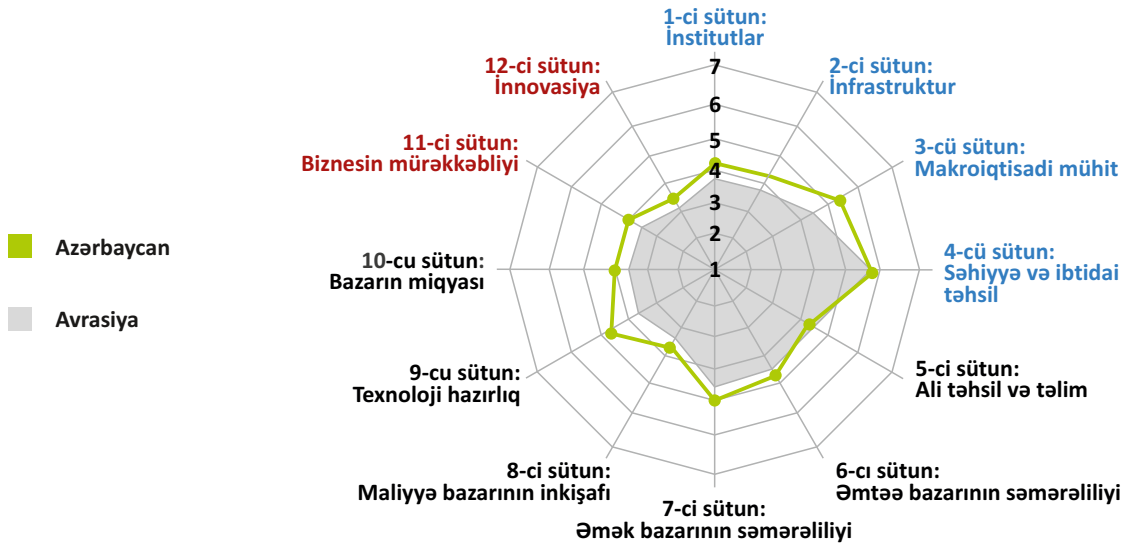
Hal hazırda, Azərbaycanda KOS sektoru yaxşı inkişaf etməyib. Bu səbəbdən, sahibkarlığa dəstək olmaq və KOS-u təşviq etmək üçün hökumət tərəfindən daha praktiki dəstəyə ehtiyac var.

2016-2017-ci illər üzrə Qlobal Rəqabətlik Hesabatına görə, Tədqiqat və İnkişafa ayrılan şirkət vəsaiti sıralamasında Azərbaycan 71-ci yerdən 38-ci yerə qalxmışdır; bununla belə, narazı şirkətlərin say nisbəti (47%) razı olanlardan (16%) hələ də çoxdur. Əksər göstəricilərdə Azərbaycanın

Avrasiya iqtisadiyyatı ilə üst-üstə düşməsinə baxmayaraq, xüsusilə innovasiya qabiliyyəti və texnoloji hazırlıq baxımından ən inkişaf etmiş iqtisadiyyatlarla məsafəni aradan qaldırmaq üçün bu sahədə inkişafın sürətləndirilməsinə ehtiyac var.¹⁴

Şəkil 13: Azərbaycanın göstəriciləri, 2016 - 2017

Mənbə: 2016 – 2017-ci illər üzrə Qlobal Rəqabətlik Hesabatı

Kapitala çıxışın məhdudlaşması ödəmə intizamına mənfi təsir göstərə bilər

Sorğu iştirakçılarının 45%-i ödəmə intizamının qeyri-qənaətbəxş olduğunu hesab edir (2016-cı ildə 38%), şirkətlərin 52%-i isə hələ də kapitala çıxışda müəyyən maneələrə rast gəldiklərini bildirir (2016-cı ildə 45%). Bu nəticələrə uyğun olaraq, 2016-2017-ci illər üzrə Qlobal Rəqabətlik Hesabatında Azərbaycan kreditlərə çıxış

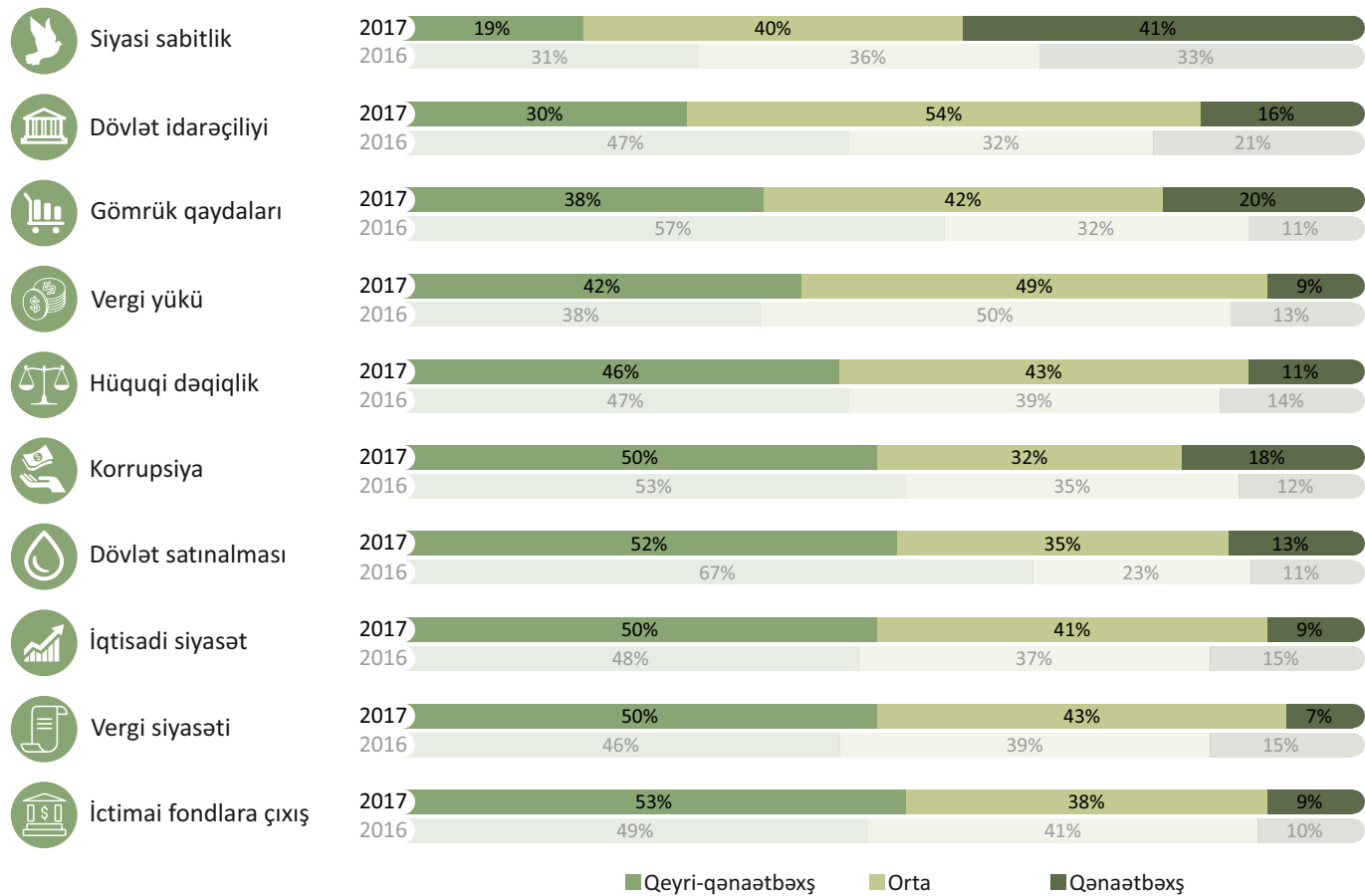
göstəricisində 22 pillə geriləyərək bu il 101-ci yerdə (138 ölkə arasında) qərarlaşmışdır.¹⁵ Ümumilikdə, kapitala çıxış imkanlarından əmin olmayan şirkətlərin 64%-i ödəmə intizamından da narazıdır: başqa sözlə, kapitala çıxışın çətin olması şirkətlərin ödəmə intizamını zəiflədən amillərdən biri ola bilər.

İqtisadi siyasət və institutlar

Güclü iqtisadi quruluş və düzgün işləyən institutlar əlverişli biznes mühitinin yaradılması və xarici investisiyanın cəlb edilməsində əhəmiyyətli rola malikdir. Vergi siyasəti, gömrük qaydaları və dövlət satınalmalarının şəffaflığı kimi faktorlar şirkətlərin gələcək gözləntilərini formalaşdırır və bununla onların investisiya ilə bağlı qərarlarına təsir edən iqtisadi siyasətin həlledici amillərindəndir. Bu ilki sorğunun nəticələri siyasi sabitlik, gömrük qaydaları, dövlət

satınalmalarının şəffaflığı, korrupsiyaya qarşı mübarizə və dövlət idarəçiliyində müsbət dəyişikliklərin olduğundan xəbər verir. Bunun əksinə, artan narahatlıq vergi siyasəti, vergi yükü və ictimai fondlara çıxışla bağlı müşahidə olunur.

Şəkil 14: İqtisadi siyasətin və institutların qiymətləndirilməsi, 2017-ci ilin 2016-cı il ilə müqayisəsi

Siyasi sabitlik biznes üçün etibarlı dayaq rolunu oynamağa davam edir

2016-cı ildə siyasi sabitlik, işçilərin ixtisas və bacarıqları və infrastrukturadan sonra, bütün biznes mühiti göstəriciləri arasında üçüncü ən yaxşı qiymətləndirilən faktor olmuşdur. Bu il bu göstəricini yaxşı olaraq qiymətləndirən şirkətlərin nisbəti 41%-ə yüksəlmişdir (2016-cı ildə 33%-dən). Sahibkarların fikrincə, eynilə, dövlət idarəçiliyi də bu il

müsbət nəticə göstərmişdir: narazı respondentlərin nisbəti ötən illə müqayisədə 47%-dən 30%-ə enmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, 2016-cı ildə Dünya İqtisadi Forumu tərəfindən həyata keçirilən "İcraçı Rəy Sorğusuna" əsasən, siyasi və dövlət məsələlərində qeyri-sabitlik Azərbaycanda biznes fəaliyyəti baxımından ən az problem yaradan faktordur.¹⁶

Hüquqi dəqiqlik və dövlət satınalmasında şəffaflığın artırılmasına ehtiyac var

Hüquqi dəqiqlik və dövlət satınalmasının şəffaflığı 2016-cı il ilə müqayisədə sabitləşən və ya orta dərəcədə inkişaf edən iki əsas göstəricidir. Bununla belə, respondentlərin əksəriyyəti, daha dəqiq desək, 46%-i hüquqi dəqiqlik və 52%-i dövlət satınalmalarının şəffaflığı sahələrində cari vəziyyətdən narazıdır. Avropa şirkətlərindən əldə edilən

rəylər göstərir ki, sahibkarların əksəriyyəti qərəzli, qeyri-şəffaf və uzun prosedurlar və daha çox çətinlik yaradan qərarın icra edilməsi prosesi səbəbindən iqtisadi münafişələrin həllində hələ də məhkəmələrdən qaçınırlar.

2007-ci ildən böhrana qədərki dövrdə, Azərbaycanın ədliyyə sistemində qanunvericilik və struktur baxımından mühüm irəliləyişlər baş vermişdir, nəticədə Azərbaycan Dünya Bankının “Doing Business 2009” hesabatında “ən islahatçı dövlət” seçilmişdir.¹⁷ Buna baxmayaraq, Aİ şirkətləri son iki il ərzində bu sahədə elə də böyük dəyişiklik hiss etmir və hətta bəzi şirkətlər iqtisadi böhran başladığından bəri bu sahədə geriləmənin olduğunu düşünür.

Qanunun aliliyinin təmin olunması ölkəyə investisiya cəlb edilməsini artırmaq üçün əsas amillərdən biridir. Sorğunun nəticələri göstərir ki, hüquqi dəqiqliklə bağlı şəffaflığın kifayət qədər olmaması və bu sahədəki problemlər orta ölçülü müəssisələrlə müqayisədə kiçik şirkətlərə daha çox çətinlik törədir.

Vergi sistemi ilə bağlı əlavə islahatlara ehtiyac var

2016-cı il ilə müqayisədə bu il daha çox Avropa şirkəti vergi siyasəti ilə bağlı öz narazılığını ifadə edir. Hər iki şirkətdən biri vergi sisteminin problemlə sahə olduğunu hesab edir və respondentlərin 42%-i ümumi vergi yükündən narazıdır (2016-cı ildə 38%). Aİ şirkətlərinin 53%-i ictimai fondlara çıxışın olmadığını bildirir. Vergi yükü və kapitalla çıxışla bağlı çətinliklər böyük şirkətlərlə müqayisədə kiçik şirkətlər üçün daha böyük problem hesab olunur, lakin vergi sistemi bütün sorğu iştirakçıları üçün ümumi narazılıq doğurur.

Peşəkar fəaliyyətlər sektorunda icarəedici partnyor

Vergi təftişləri və qiymətləndirmələri əsasən qanunda müəyyən əsas olmadan həyata keçirilir, bu isə xarici investorların ölkəyə olan marağını azaldır və nəticə etibarilə onların ölkəni tərk etməsinə gətirib çıxarır.

Sorğuda iştirak edən şirkətlərin 50%-i hələ də iqtisadi siyasəti proqnozlaşdırma bilməməkdən narazıdır. Bu onu göstərir ki, narahatlıqları aradan qaldırmaq və ictimai inamı bərpa etmək üçün hərtərəfli nizamnamalar həyata keçirmək və bununla bağlı ictimaiyyəti davamlı məlumatlandırmaq çox vacibdir.

İntervyular və bağlı qrup müzakirələri

Rəqabətə davamlı biznes mühiti yalnız o zaman təmin edilə bilər ki, ölkədə müstəqil və şəffaf ədliyyə sistemi olsun. Hüquqi dəqiqlik xarici investorlar üçün əsas problemlərdən biri olaraq qalır və təcili diqqət tələb edir.

Korrupsiya Aİ şirkətləri üçün əlavə xərclər yaratmağa davam edir, şirkətlərin yarısı düşünür ki, bu, hələ də ən problemlə sahələrdən biridir (baxmayaraq ki, bu göstərici 2016-cı il ilə müqayisədə qismən müsbətdir). Nəticələrə əsasən, korrupsiya yalnız kiçik şirkətlərlə məhdudlaşmır və Neft və Qaz sektoru (13 şirkətdən yalnız 4-ü bu sahədə korrupsiyanın problem olduğunu qeyd edir) istisna olmaqla, digər bütün sektorlar korrupsiyanın hələ də bir problem olaraq qaldığını qeyd edirlər.

Tariflərin artmasına baxmayaraq, gömrük qaydalarının etibarlılığı əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır

Aradan qaldırılmalı olan çatışmazlıqları qeyd edərkən, sorğuda iştirak edən şirkətlər həm də hökumətin həyata keçirdiyi bəzi uğurlu islahatları yüksək qiymətləndirirlər. Keçən il gömrük qaydalarından razılıq səviyyəsi vergi ilə bağlı qaydalarla müqayisədə nisbətən aşağı idi. Bu il isə ən diqqətə layiq müsbət dəyişiklik gömrük qaydalarında müşahidə olunmuşdur (baxmayaraq ki, şirkətlərin 44%-i gömrük tariflərinin artmasından narazıdır). Avropa şirkətlərinin rəyi həmçinin 2016-2017-ci illər üzrə Qlobal Rəqabətlik Hesabatı ilə dəstəklənə bilər. Bu hesabatda gömrük prosedurları baxımından Azərbaycan 2016-cı ildə 122-ci yerdən 2017-ci ildə 85-ci yerə qalxaraq 37 pillə irəliləmişdir.¹⁸

44%

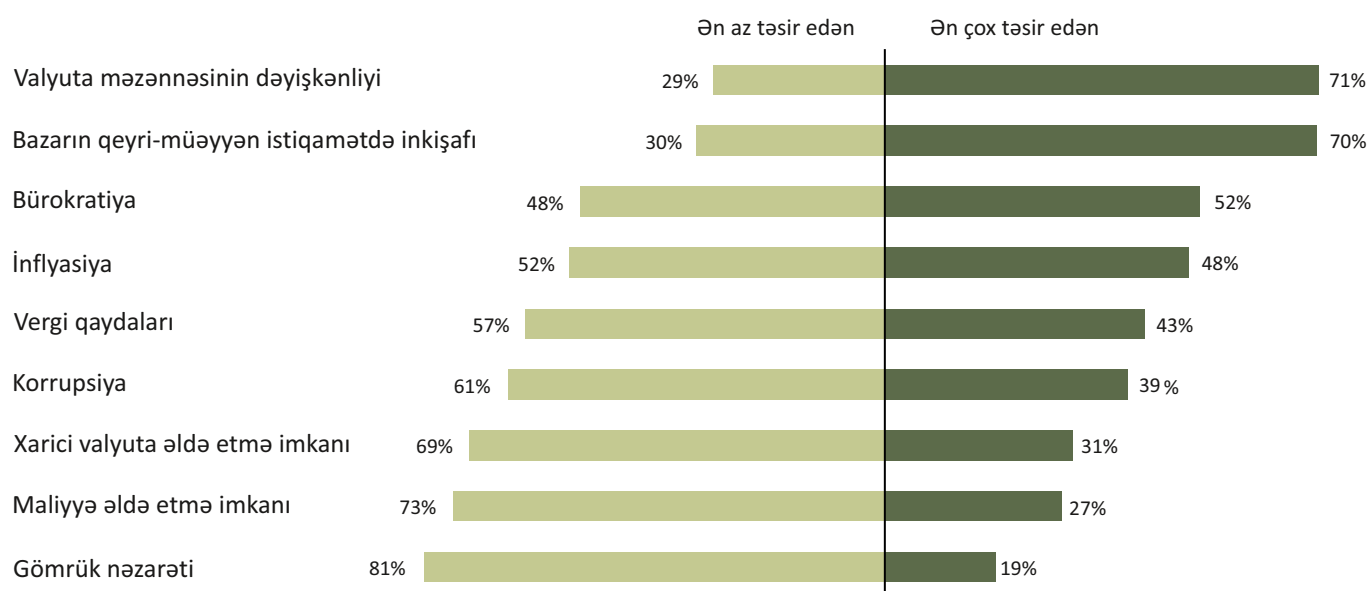
Aİ şirkəti cari gömrük tariflərindən narazıdır

Sorğuda iştirak edən AI şirkətləri bu il həmçinin onların fəaliyyətinə təsir edən əlverişsiz iqtisadi faktorları sıralamışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, respondentlərin yalnız 19%-i gömrük nəzarətinin onlara təsir etdiyini bildirir, və bu da 2016-cı il ilin nəticəsi ilə (52%) müqayisədə gözəçarpacaq qədər azdır. Valyuta məzənnəsinin dəyişkənliyi, bazarın qeyri-müəyyən inkişafı və bürokratiya şirkətlərə mənfi təsir göstərən üç başlıca faktor olaraq qalır.

Gözləndiyi kimi, inflyasiyanın mənfi təsiri özünü 2016-cı il ilə müqayisədə bu il daha kəskin şəkildə göstərir, korrupsiyanın isə 2017-ci ildə biznes fəaliyyətinə daha az təsir göstərdiyi qeyd edilir. Maraqlıdır ki, inflyasiya 2015-ci il üzrə "İcraçı Rəy Sorğusunda" biznes fəaliyyəti üçün 11-ci ən çox qeyd edilən problem olmağına baxmayaraq, 2016-cı il eyni sorğunun nəticələrinə əsasən, 2-ci yerdə qərar tutmuşdur.¹⁹

Şəkil 15: AI şirkətlərinə təsir edən iqtisadi faktorların qiymətləndirilməsi, 2017

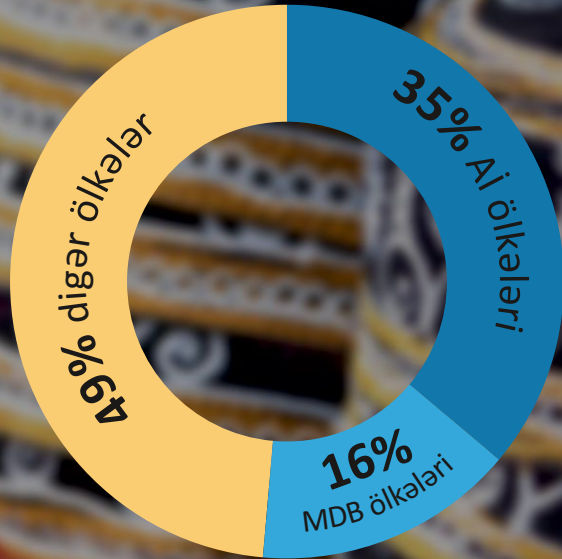

Fəsil 4

Azərbaycan İnvestisiya Məkanı kimi*

Bu yaxınlarda qəbul edilən Strateji Yol Xəritəsində qeyd olunur ki, nəzərdə tutulan cavab tədbirlərini uğurla həyata keçirmək və bununla 2020-ci ilədək qeyd olunan hədəflərə çatmaq üçün 27 milyard manat (AZN) həcmində investisiya tələb olunur. İslahatın gündəliyində də qeyd edildiyi kimi, bu məqsədlə, dövlət yerli vəsaitlərlə yanaşı, xarici özəl sektor ehtiyatlarını səfərbər etməyi nəzərdə tutur.

Şəkil 16: 2016-cı ildə xarici ticarət dövriyyəsinin quruluşu
Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi, 2017

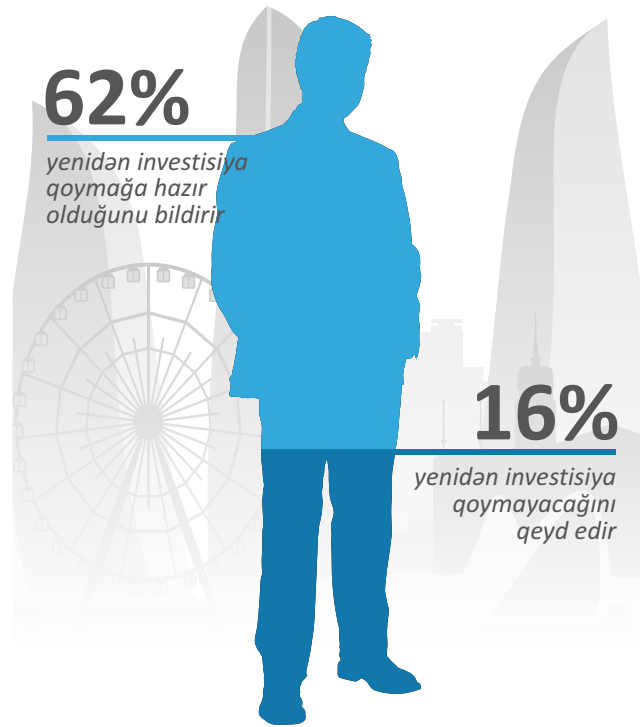

2020-ci ilə qədər
27 mlrd. AZN
investisiya

2016-cı ildə Azərbaycan iqtisadiyyatına yönəldilmiş 14.329,5 milyon ABŞ dolları həcmində ümumi investisiyanın 71%-ini xarici investisiyalar təşkil etmişdir. Avropa şirkətləri on il ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatına 20 milyard ABŞ dolları həcmində investisiya yatırmaqla, ölkəyə qoyulan xarici investisiyanın əsas mənbəyini təşkil edir, bu isə həmin dövr ərzində Azərbaycana qoyulan bütün birbaşa xarici investisiyaların (BXİ) 45%-ni əhatə edir. Bundan başqa, qeyri-neft sektoruna qoyulan 35% BXİ ilə, AI qeyri-neft sektoruna qoyulan xarici investisiyanın ən böyük mənbəyi hesab edilir.²⁰

Azərbaycana yenidən investisiya qoyardınız mı?

“Azərbaycana yenidən investisiya qoyardınız mı?” sualına bu il sorğuda iştirak edən Aİ şirkətlərinin 62%-i “bəli” cavabını vermiş, 22%-i isə əmin olmadığını bildirmişdir. Bir il ərzində Azərbaycan yenidən investisiya qoymağa hazır olan Avropa şirkətlərinin sayında qeydə alınan 22% artım 2016 və 2017-ci illərdə keçirilən sorğular arasındakı irəliləmədən xəbər verir. Keçən il olduğu kimi, bu il də neft şirkətləri digər sektorlarla müqayisədə ölkəyə qoyulan investisiyaları yenidən nəzərdən keçirməyə daha az meyillidir.

Nəqliyyat sektorunda Baş İcraçı Direktor

Biz uzunmüddətli perspektiv ilə bağlı müsbət düşüncədəyik. Azərbaycandakı cari prioritet layihələri nəzərə alaraq, fəaliyyətimizin artacağını gözləyirik.

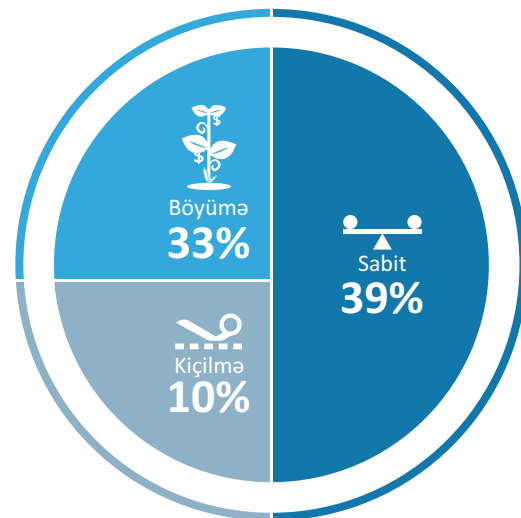
Qeyd etmək lazımdır ki, “xeyr” cavabı heç də investorum ölkəni tərk etməyi planlaşdırdığını ifadə etmir, bu, yalnız investorum cari şərtlər altında investisiya məkanı kimi digər bir ölkəni üstün tutduğunu bildirir. Belarusiya, Qazaxıstan, Gürcüstan, Türkiyə və Almaniya növbəti bir-iki il ərzində üçüncü bir ölkəyə getməyi planlaşdıran 5 şirkət tərəfindən qeyd edilən alternativ ölkələrdir.

İnşaat sektorunda Baş İcraçı Direktor

Hal-hazırda, bizim şirkətimiz əsasən inşaat sektorunda fəaliyyət göstərir. Biz öz fəaliyyətimizi Azərbaycanda, iqtisadiyyatın yeni seqmentlərində genişləndirməyi planlaşdırırıq.

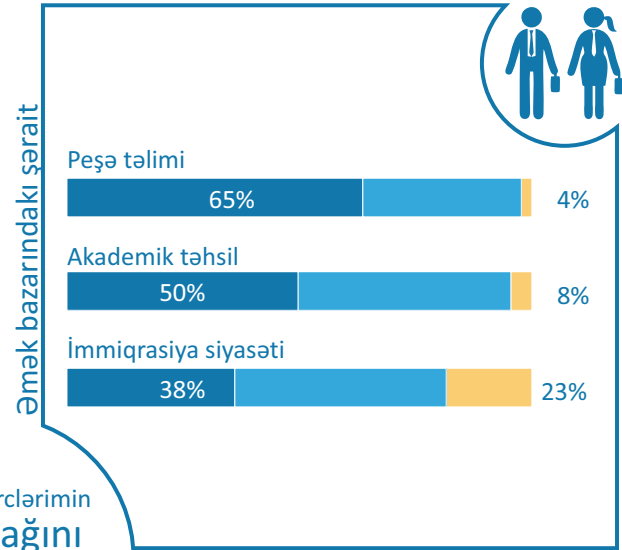
Beləliklə, şirkətlərin Azərbaycana dair öhdəliklərinə uyğun olaraq, Aİ şirkətlərinin daha uzun zaman müddətində investisiya imkanları ilə bağlı nikbinliyi bu ilki sorğuda özünü aydın şəkildə göstərir. 2016-cı ildə Avropa şirkətlərinin 27%-i biznes fəaliyyətlərini azaltmağı, 8%-i isə dayandıрмаğı düşündüyü halda, bu il respondentlərin 39%-i şirkətlərinin sabit qalacağını bildirir, 33%-i isə növbəti bir-iki il ərzində Azərbaycanda öz fəaliyyətlərini genişləndirməyi planlaşdırır.

Təkmilləşdirilmiş biznes şəraiti daha çox xarici investisiyanın cəlb olunması üçün ilkin şərtir

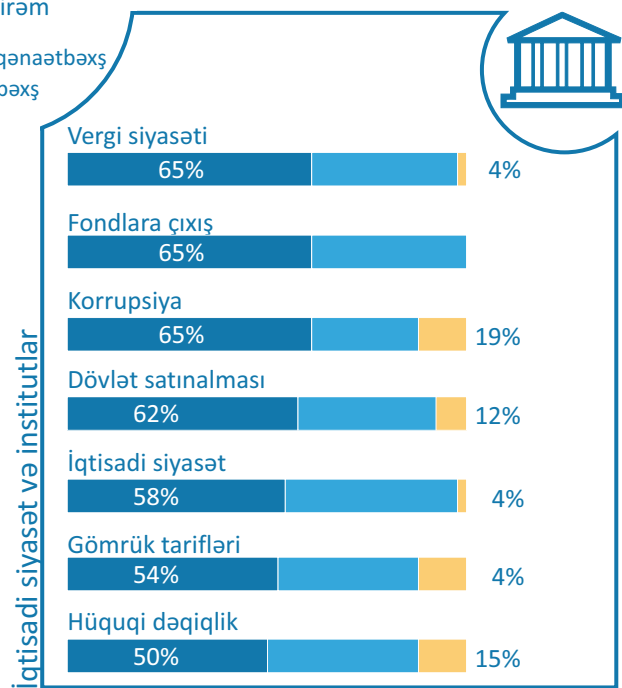
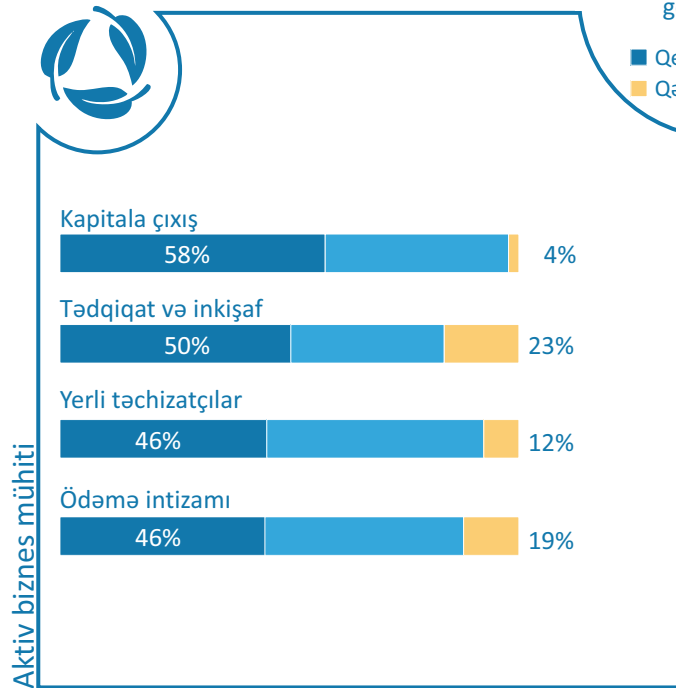
Keçirilən sorğunun nəticələri eyni zamanda sübut edir ki, biznes şəraitinin AI sahibkarlarının investisiya ilə bağlı planlarına birbaşa və güclü təsiri var: biznes göstəricilərinə inam səviyyəsi nə qədər aşağıdırsa, investisiya (kapital xərcləri) qoymağa maraq da bir o qədər azdır. Sualların çarpaz təhlilinə əsasən, kapital xərcləri ilə bağlı qərarlara xüsusilə iqtisadi siyasətlə bağlı mülahizələr təsir göstərir.

Maraqlıdır ki, bu nəticələr Avropa şirkətlərinin Azərbaycanda investisiya mühitini daha da gücləndirmək üçün aparılmalı olan ən mühüm islahatlarla bağlı fikirləri ilə üst-üstə düşür.

Kapital xərclərimin azalmağını gözləyirəm

■ Qeyri - qənaətbəxş
■ Qənaətbəxş

31% belə hesab edir ki, dövlət tərəfindən atılan növbəti addımlar vergi və gömrük sistemində daha çox şəffaflığın təmin edilməsi ilə bağlı olmalıdır; 26% isə düşünür ki, elektron idarəetmənin həyata keçirilməsi xırda korrupsiya halları ilə mübarizə aparmaq və bürokratiyanı azaltmaqda ən yaxşı tədbirdir. Sorğu iştirakçılarının 17%-i bildirir ki, ölkədəki mövcud akademik təhsil və PTT sisteminin şirkətlərin tələblərinə uyğun gəlməsini təmin etmək dövlət tərəfindən həll edilməli olan ən prioritet məsələlərdən biridir.

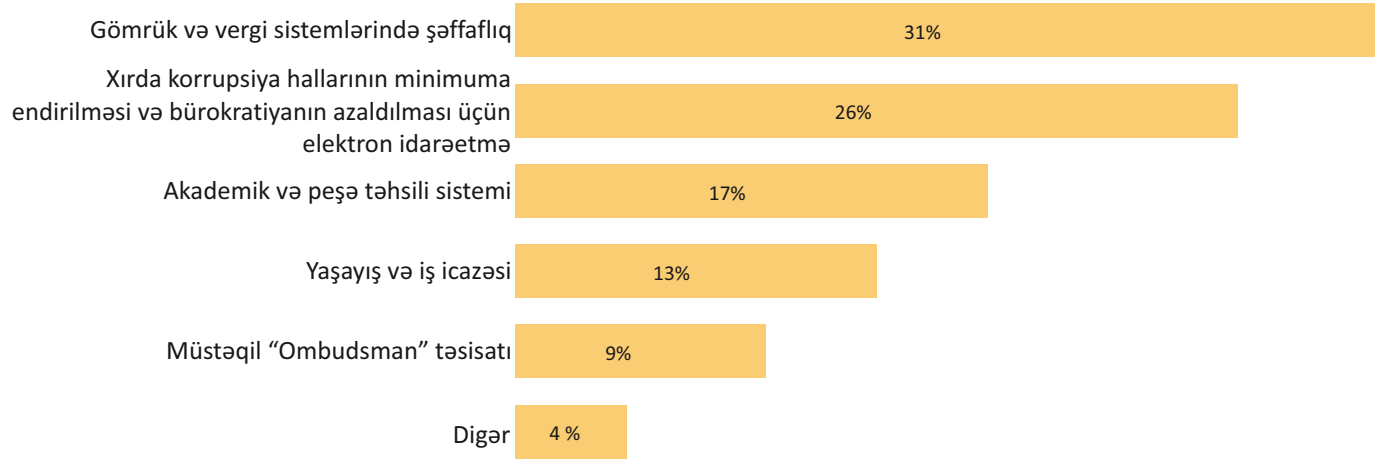
Bundan başqa, bu il keçirilən bağlı qrup müzakirələri göstərir ki, ədliyyə sistemindəki problemləri aradan qaldırmaq və maliyyə sektorunda sabitliyi artırmaq üçün təcili siyasi tədbirlər tələb olunur.

Maliyyə sektorunda Baş İcraçı Direktor

Azərbaycan hal-hazırda diqqətəlayiq keçid dövrü yaşayır; bununla belə, inanıram ki, qeyd edilən struktur islahatları vaxtında icra olunarsa, Azərbaycan tezliklə maliyyə çətinliklərinin öhdəsindən gələcək.

Şəkil 18: Azərbaycanda biznes mühitinin inkişafı üçün təklif olunan islahatlar

Nəticə

Ötən bir il ərzində iqtisadi vəziyyətlə bağlı Aİ şirkətlərinin fikirlərində diqqətəlayiq müsbət irəliləyişin olmasına baxmayaraq, əksər şirkətlər ölkə iqtisadiyyatının hələ də zəif olduğunu hesab edir. Sorğunun nəticələri göstərir ki, zəif iqtisadiyyat və azalan dövlət investisiyaları ilə bağlı narahatlıqlar bu il Azərbaycanda fəaliyyət göstərən bir çox Aİ şirkətləri üçün çətinlik törətməyə davam edir. İqtisadiyyatın ləng inkişafı ilə bağlı perspektivlər vurğulayır ki, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsini dəstəkləmək üçün daha əhatəli iqtisadi siyasətə və onun icrasına ehtiyac var.

Bu il gömrük sistemi və immiqrasiya siyasətindəki inkişaf (xüsusilə, elektron vizaya istinad edilərək) müsbət qiymətləndirilmişdir. Bir çox Aİ şirkəti ölkədəki ədliyyə sistemində az inamın olduğunu və öz biznes fəaliyyətlərində vergi sisteminin əsas problem olduğunu bildirdiyindən, bu sahələrdə struktur islahatları prioritet olaraq qalır. Bundan başqa, müzakirələr göstərir ki, təkmilləşdirilmiş akademik təhsil və peşə təlimi vasitəsilə insan resursları bazasının genişləndirilməsi məqsədilə həyata keçirilən əlavə tədbirlər ümumilikdə özəl sektorun, xüsusilə isə kiçik və orta müəssisələr üçün əlavə imkanlar yarada bilər.

2018-ci ildə Azərbaycan iqtisadiyyatının orta səviyyəli bərpa proqnozuna uyğun olaraq, Avropa şirkətlərinin gəlir artımı ilə bağlı uzunmüddətli perspektivi müsbətdir. Beləliklə, nizamlı şəkildə həyata keçirilərsə, dövlətin Strateji Yol Xəritəsinin iqtisadi qeyri-müəyyənliyi və maliyyə sektorunun mühüm mənfi təsirlərini azaldacağı və bununla Azərbaycandakı biznes mühitini təşviq edəcəyi gözlənilir.

Qeyd etmək lazımdır ki, Aİ Biznes Mühiti Sorğusu 2017 Strateji Yol Xəritəsinin təqdim edilməsindən qısa müddət sonra keçirilmişdir və buna görə də, bu uzunmüddətli dövlət proqramının real nəticəsi Azərbaycanda biznes və investisiya mühitinin illik qiymətləndirilməsi ilə ölçülə bilər.

Əlavə

Əlavə A: Metodologiya

2017-ci ilin əvvəlində Alman-Azərbaycan Xarici Ticarət Palatası (AHK Azərbaycan) Avropa İttifaqının Azərbaycandakı Nümayəndəliyi və Avropa Ticarət və Sənaye Palataları Assosiasiyasının dəstəyi ilə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Aİ şirkətləri arasında "Aİ Biznes Mühiti Sorğusu Azərbaycan 2017" tədqiqatını heyata keçirdi. Cari hesabat bu sorğunun nəticələri əsasında, Aİ şirkətlərinin nöqteyi-nəzərinə əsaslanan Azərbaycandakı ümumi iqtisadi vəziyyəti və biznes mühitini işıqlandırmaq məqsədilə tərtib edilmişdir.

Sorğu 3 bölməyə aid olan 20 sualdan ibarətdir:

- Azərbaycanda iqtisadi vəziyyət
- Azərbaycanda iqtisadi vəziyyətin və biznes mühitinin şirkətə təsiri
- Şirkət haqqında suallar

"1-ci Biznes Mühiti Sorğusu Azərbaycan" sorğusunun eyni formatını saxlamaqla, bu il Azərbaycanda biznes mühitinin inkişaf etdirilməsində dövlət islahatlarının səmərəliliyini qiymətləndirmək və şirkətlərin gəlir artımı ilə bağlı gözləntilərini öyrənmək məqsədilə sorğuya iki yeni sual əlavə olunmuşdur. Sorğunun müvafiq nəticələri ölkədə son zamanlarda həyata keçirilmiş islahatlar çərçivəsində təhlil edilmiş və Dünya Bankı, Asiya İnkişaf Bankı kimi beynəlxalq maliyyə qurumlarının, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin statistik məlumatları ilə dəstəklənmişdir. Bundan əlavə, bəzi göstəricilərdə ilbəlil baş verən dəyişiklər üzrə aydın təsəvvür əldə etmək məqsədilə bu ilki sorğunun nəticələri keçən il (2016) keçirilən sorğunun nəticələri ilə müqayisə edilmişdir.

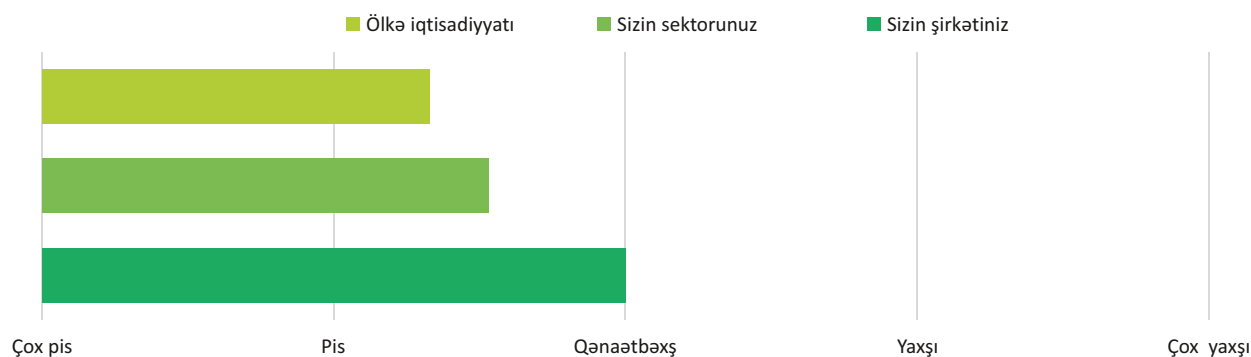
Sorğu "QuestionPro" sorğu platforması vasitəsilə 23 Aİ ölkəsini təmsil edən 300-dən artıq Aİ şirkətinə onlayn şəkildə göndərilmişdir. 6 fevral tarixindən 17 mart tarixinə qədər 106 tam cavab əldə olunmuşdur, bu isə 35% cavab səviyyəsi deməkdir. Bundan əlavə, 27 sorğu forması qismən cavablandırıldığından hesabatda nəzərə alınmamışdır. Məlumatların keyfiyyəti yoxlanıldıqdan sonra Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Aİ şirkətlərinin biznes ilə bağlı rəylərini təhlil etmək üçün təsviri və statistik baxımdan əhəmiyyətli nümunənin əldə edilməsi məqsədilə 100 etibarlı və tam cavab toplanılmışdır. Bütün cavablar məxfilik qaydalarına ciddi riayət edilməklə nəzərdən keçirilmiş və anonim qaydada təhlil olunmuşdur.

Bundan başqa, müxtəlif sektorları təmsil edən və Azərbaycan iqtisadiyyatında mühüm rol oynayan 14 Aİ şirkəti ilə üzbəüz müsahibələr aparılmışdır. Müvafiq məsələlər ilə bağlı onların qeydləri və rəyləri hesabat boyunca anonim şəkildə təqdim olunmuşdur. Bundan əlavə, Aİ şirkətlərinin iştirakı ilə bağlı qrup görüşləri zamanı aparılmış sorğu müzakirələri də bu tədqiqat zamanı əldə edilmiş məlumatların şərhinə öz töhfəsini vermişdir.

Ümumi orta dəyərlər və ya orta qiymətlər ədədi ortadan istifadə etməklə hesablanmışdır. Məlumatlar arasında mümkün əlaqəni araşdırmaq məqsədilə lazım olan yerlərdə çarpaz təhlillər aparılmışdır.

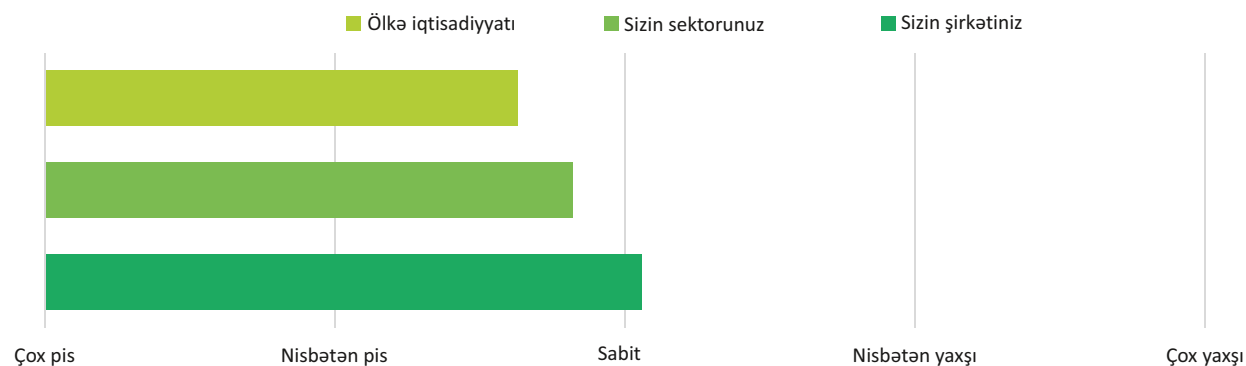
Əlavə B: Sorğunun təfərrüatlı nəticələri

Sual 1. Azərbaycandakı cari vəziyyəti necə qiymətləndirirsiniz?

Cavab seçimləri	Çox pis	Pis	Qənaətbəxş	Yaxşı	Çox yaxşı	Orta qiymət	Cavabların sayı
Ölkə iqtisadiyyatı	7	60	28	3	2	2.33	100
Sizin sektorunuz	8	41	42	8	1	2.53	100
Sizin şirkətiniz	1	23	53	21	2	3.00	100
Yekun							100

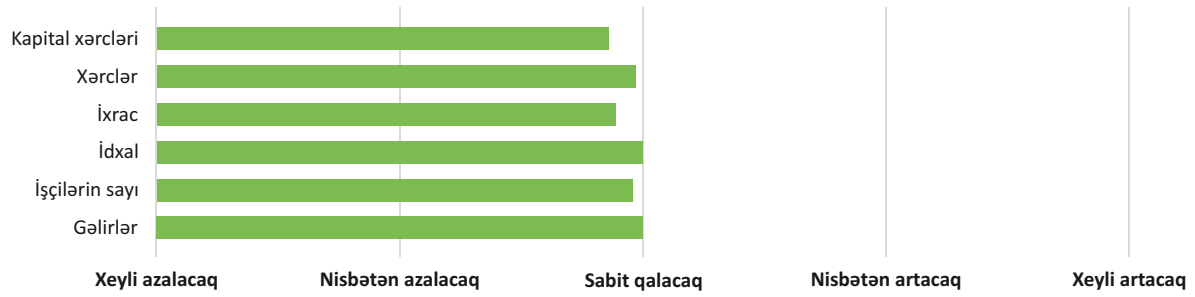
Sual 2. Ötən il ilə müqayisədə 2017-ci il ərzində Azərbaycandakı imkanları necə dəyərləndirirsiniz?

Cavab seçimləri	Çox pis	Nisbətən pis	Sabit	Nisbətən yaxşı	Çox yaxşı	Orta qiymət	Cavabların sayı
Ölkə iqtisadiyyatı	7	40	38	13	2	2.63	100
Sizin sektorunuz	9	26	41	22	2	2.82	100
Sizin şirkətiniz	3	22	46	24	5	3.06	100
Yekun							100

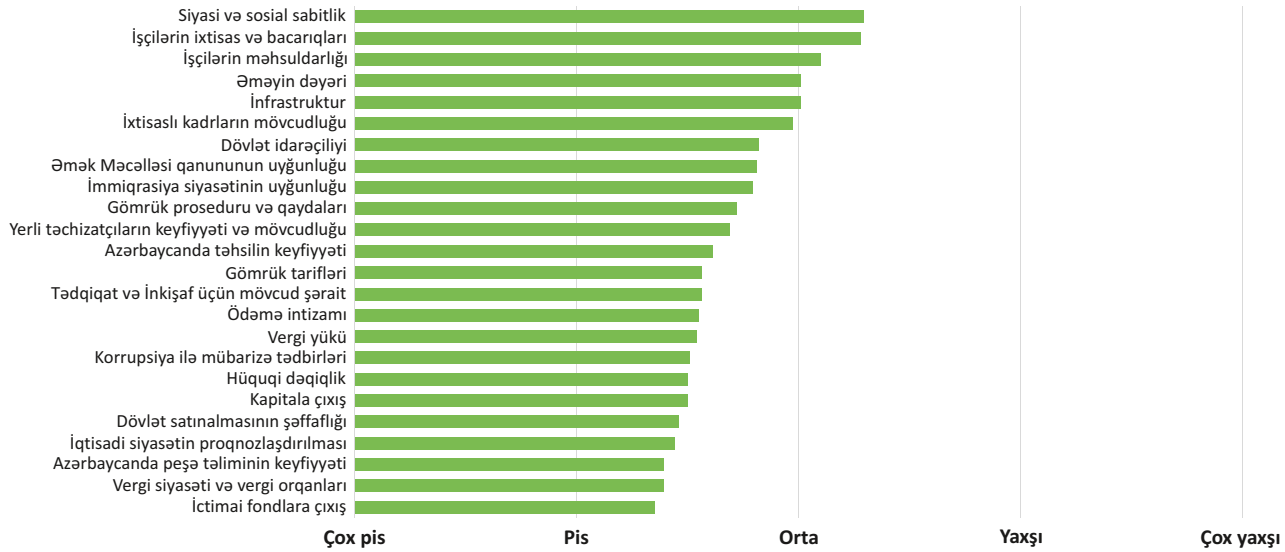

Sual 3. Ötən il ilə müqayisədə 2017-ci il ərzində şirkətinizin fəaliyyət göstəricilərini necə dəyərləndirirsiniz?

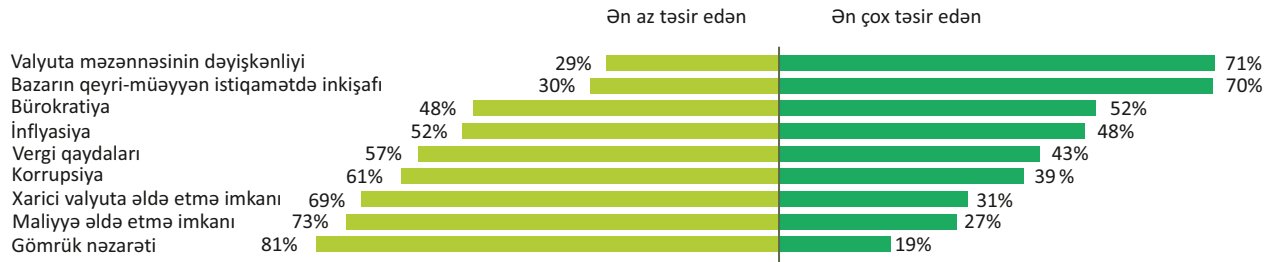
Cavab seçimləri	Keyli azalacaq	Nisbətən azalacaq	Sabit qalacaq	Nisbətən artacaq	Xeyli artacaq	Şamil edilmir	Orta qiymət	Cavabların sayı
Kapital xərcləri	6	20	43	14	3	14	2.86	100
Xərclər	8	22	39	19	8	4	2.97	100
İxrac	3	10	25	7	2	53	2.89	100
İdxal	4	15	26	17	3	35	3.00	100
İşçilərin sayı	5	16	52	20	1	6	2.96	100
Gəlirlər	7	23	28	31	3	8	3.00	100
Yekun								100

Sual 4. Şirkətiniz / sektorunuz üçün yerli biznes mühitinin aşağıdakı göstəricilərini necə qiymətləndirirsiniz?

Cavab seçimləri	Çox pis	Pis	Orta	Yaxşı	Çox yaxşı	Orta qiymət	Cavabların sayı
Siyasi və sosial sabitlik	4	15	40	30	11	3.29	100
İşçilərin ixtisas və bacarıqları	5	12	45	26	12	3.28	100
İşçilərin məhsuldarlığı	4	20	42	30	4	3.10	100
Əməyin dəyəri	4	17	54	24	1	3.01	100
İnfrastruktur	3	23	46	26	2	3.01	100
İxtisaslı kadrların mövcudluğu	8	22	40	25	5	2.97	100
Dövlət idarəçiliyi	7	23	54	13	3	2.82	100
Əmək Məcəlləsi qanununun uyğunluğu	7	23	53	16	1	2.81	100
İmmiqrasiya siyasətinin uyğunluğu	13	19	46	20	2	2.79	100
Gömrük proseduru və qaydaları	11	27	42	19	1	2.72	100
Yerli təchizatçıların keyfiyyəti və mövcudluğu	7	30	50	13	0	2.69	100
Azərbaycanda təhsilin keyfiyyəti	13	28	44	15	0	2.61	100
Gömrük tarifləri	11	33	46	9	1	2.56	100
Tədqiqat və inkişaf üçün mövcud şərait	14	33	37	15	1	2.56	100
Ödəmə intizamı	12	33	44	10	1	2.55	100
Vergi yükü	14	28	49	8	1	2.54	100
Korrupsiya ilə mübarizə tədbirləri	18	32	32	17	1	2.51	100
Hüquqi dəqiqlik	16	30	43	10	1	2.5	100
Kapitala çıxış	12	40	37	8	3	2.5	100
Dövlət satınalmasının şəffaflığı	16	36	35	12	1	2.46	100
İqtisadi siyasətin proqnozlaşdırılması	17	33	41	7	2	2.44	100
Azərbaycanda peşə təliminin keyfiyyəti	15	37	42	6	0	2.39	100
Vergi siyasəti və vergi orqanları	19	31	43	6	1	2.39	100
İctimai fondlara çıxış	23	30	38	7	2	2.35	100
Yekun							100

Sual 5. Aşağıdakı amillərdən hansı şirkətinizə/sectorunuza daha çox təsir göstərir?

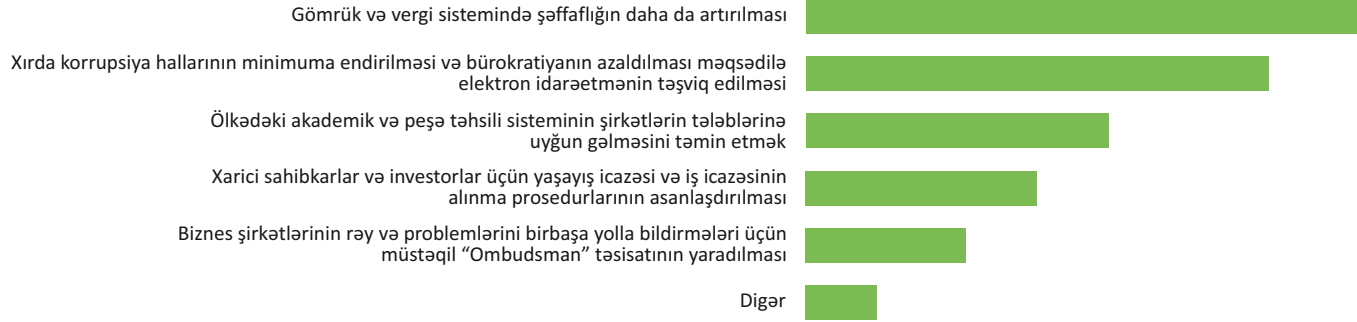

Cavab seçimləri	9	8	7	6	5	4	3	2	1	Cavab faizi	Cavabların sayı
Valyuta məzənnəsinin dəyişkənliyi	2	1	6	11	9	10	15	21	25	71%	100
Bazarın qeyri-müəyyən istiqamətdə inkişafı	2	6	9	3	10	12	18	12	28	70%	100
Bürokratiya	4	11	10	12	11	17	10	12	13	52%	100
İnflyasiya	5	11	12	14	10	13	15	15	5	48%	100
Vergi qaydaları	14	11	9	12	11	18	13	7	5	43%	100
Korrupsiya	17	6	13	13	12	8	6	12	13	39%	100
Xarici valyuta əldə etmə imkanı	7	24	12	15	11	8	8	11	4	31%	100
Maliyyə əldə etmə imkanı	25	15	15	11	7	10	6	4	7	27%	100
Gömrük nəzarəti	24	15	14	9	19	4	9	6	0	19%	100

Sual 6. 2016-cı ildə ölkədə iqtisadi çətinliklərin təsirini azaltmaq məqsədilə bir sıra struktur islahatları həyata keçirildi. Aşağıdakı dövlət islahatlarının Azərbaycanda biznes mühitini inkişaf etdirməkdə nə dərəcədə effektiv olduğunu düşünürsünüz?

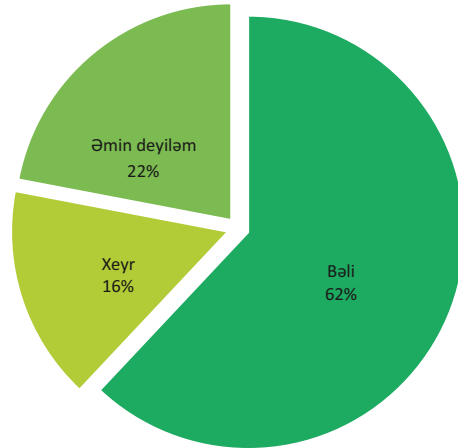
Cavab seçimləri	Çox pis	Pis	Orta	Yaxşı	Çox yaxşı	Orta qiymət	Cavabların sayı
"ASAN Viza" portalının yaradılması	1	3	19	35	42	4.14	100
ASAN Xidmətləri vasitəsilə lisenziyaləşdirma prosedurunun sadələşdirilməsi	2	5	26	33	34	3.92	100
Sahibkarlıq sahəsində aparılan yoxlamaların dayandırılması	7	9	35	34	15	3.41	100
Gömrük sisteminin sadələşdirilməsi	6	16	32	34	12	3.30	100
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Apelyasiya Şurasının yaradılması	4	14	50	22	10	3.20	100
Yerli istehsalın stimullaşdırılması ilə bağlı tədbirlər	6	18	46	18	12	3.12	100
Gömrük tarifi haqqında qanuna düzəlişlər	7	19	38	30	6	3.09	100
Peşə Təhsili və Təlimi üzrə Dövlət Agentliyinin yaradılması	7	17	47	22	7	3.05	100
Vergi sisteminin sadələşdirilməsi	6	22	43	23	6	3.01	100
İxracı təşviq edərək ixrac yönümlü iqtisadi modelin qəbul edilməsi	7	26	38	21	8	2.97	100
Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının yaradılması	7	19	49	21	4	2.96	100
Yekun							100

Sual 7. Aşağıdakı islahatlardan hansının Azərbaycanda biznes və investisiya mühitini daha da inkişaf etdirməkdə ən böyük əhəmiyyətə malik olduğunu düşünürsünüz? (uyğun gələn maksimum 2 variantı seçin)

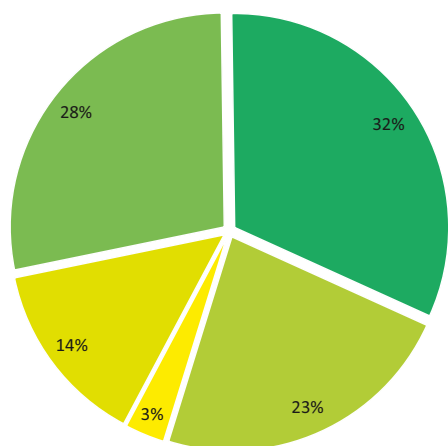
Cavab seçimi	Cavab faizi	Cavabların sayı
Gömrük və vergi sistemində şəffaflığın daha da artırılması	31%	60
Xırda korrupsiya hallarının minimuma endirilməsi və bürokratiyanın azaldılması məqsədilə elektron idarəetmənin təşviq edilməsi	26%	50
Ölkədəki akademik və peşə təhsili sisteminin şirkətlərin tələblərinə uyğun gəlməsini təmin etmək	17%	33
Xarici sahibkarlar və investorlar üçün yaşayış icazəsi və iş icazəsinin alınma prosedurlarının asanlaşdırılması	13%	25
Biznes şirkətlərinin rəy və problemlərini birbaşa yolla bildirmələri üçün müstəqil "Ombudsman" təsisatının yaradılması	9%	17
Digər	4%	8
Yekun	100%	193

Sual 8. Azərbaycanı yenidən investisiya məkanınız olaraq seçərdinizmi?

Cavab seçimi	Cavab faizi	Cavabların sayı
Bəli	62%	62
Xeyr	16%	16
Əmin deyiləm	22%	22
Yekun	100%	100

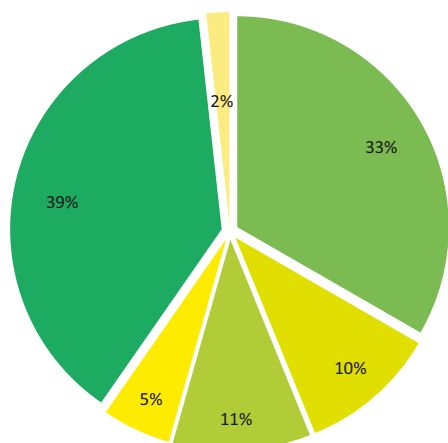
Sual 9. Növbəti beş il ərzində şirkətinizin Azərbaycandakı gəlir artımı imkanından nə dərəcədə əminsiz?

- Çox əminəm
- Əminəm
- Nisbətən əminəm
- Əmin deyiləm
- Heç əmin deyiləm

Cavab seçimləri	Cavab faizi	Cavabların sayı
Çox əminəm	14%	14
Əminəm	28%	28
Nisbətən əminəm	32%	32
Əmin deyiləm	23%	23
Heç əmin deyiləm	3%	3
Yekun	100%	100

Sual 10. Növbəti bir-iki il ərzində şirkətinizin Azərbaycanda hansı istiqamətdə inkişaf edəcəyini düşünürsünüz?

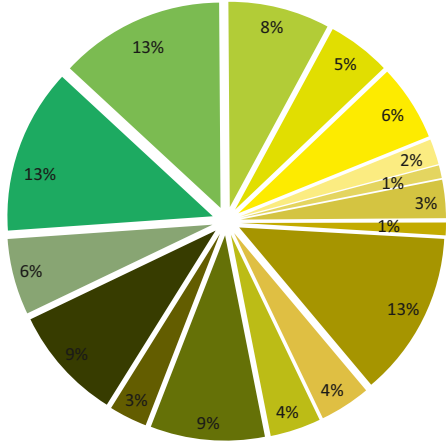
- Böyüyəcək
- Küçüləcək
- İstehsal Azərbaycanda təşkil olunacaq
- Üçüncü bir ölkəyə köçəcək
- Sabit qalacaq
- Bağlanacaq

Cavab seçimləri	Cavab faizi	Cavabların sayı
Böyüyəcək	33%	38
Küçüləcək	10%	12
İstehsal Azərbaycanda təşkil olunacaq	11%	12
Üçüncü bir ölkəyə köçəcək	5%	6
Sabit qalacaq	39%	44
Bağlanacaq	2%	2
Yekun	100%	114

Sual 11. Şirkətinizi başqa bir ölkəyə köçürməyi planlaşdırdığınız təqdirdə, hansı ölkəni seçərdiniz?

Cavablar	Cavabların sayı
Belarusiya	1
Gürcüstan	1
Almaniya	2
Qazaxıstan	1
Türkiyə	1

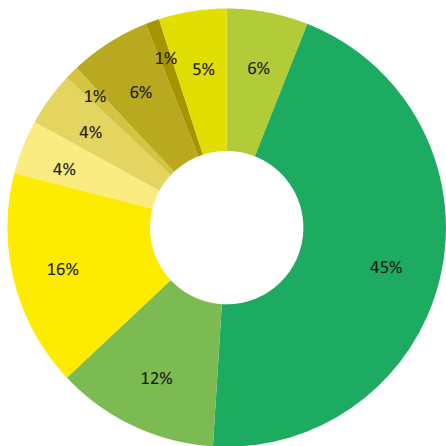
Sual 12. Şirkətinizin əsas fəaliyyət sahəsini seçin.

- Yaşayış və Qida xidmətləri
- İnzibati və Dəstək xidmətləri
- Kənd təsərrüfatı, Meşə təsərrüfatı və Balıqçılıq
- İncəsənət, Əyləncə və İstirahət
- Tikinti
- Təhsil
- Elektrik enerjisi, Qaz, Buxar və Kondisionlaşdırılmış hava ilə Təchizat
- Maliyyə və Sığorta fəaliyyətləri
- Səhiyyə və Sosial İş
- İnformasiya və Kommunikasiya
- İstehsal
- Dağ-Mədən, Neft və Qaz
- Peşəkar, Elmi və Texniki fəaliyyətlər
- Nəqliyyat və Anbar təsərrüfatı
- Su Təchizatı; Kanalizasiya, Tullantıların idarə edilməsi və emalı
- Topdan və Pərakəndə Ticarət

Cavab seçimləri	Cavab faizi	Cavabların sayı
Yaşayış və Qida xidmətləri	2%	2
İnzibati və Dəstək xidmətləri	1%	1
Kənd təsərrüfatı, Meşə təsərrüfatı və Balıqçılıq	3%	3
İncəsənət, Əyləncə və İstirahət	1%	1
Tikinti	13%	13
Təhsil	4%	4
Elektrik enerjisi, Qaz, Buxar və Kondisionlaşdırılmış hava ilə Təchizat	4%	4
Maliyyə və Sığorta fəaliyyətləri	9%	9
Səhiyyə və Sosial İş	3%	3
İnformasiya və Kommunikasiya	9%	9
İstehsal	6%	6
Dağ-Mədən, Neft və Qaz	13%	13
Peşəkar, Elmi və Texniki fəaliyyətlər	13%	13
Nəqliyyat və Anbar təsərrüfatı	8%	8
Su Təchizatı; Kanalizasiya, Tullantıların idarə edilməsi və emalı	5%	5
Topdan və Pərakəndə Ticarət	6%	6
Yekun	100%	100

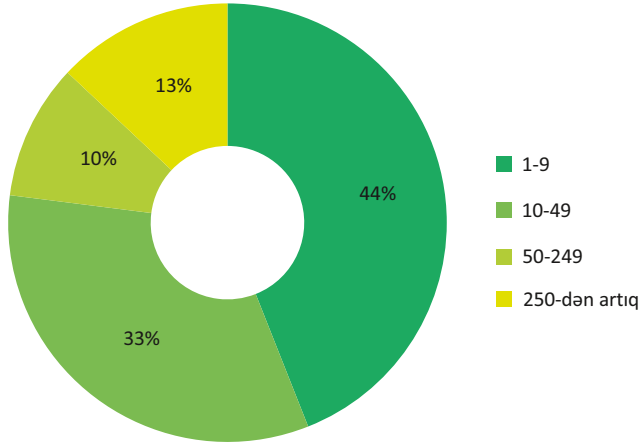
Sual 13. Şirkətdəki vəzifənizi seçin.

- Direktor müavini
- Direktor / Baş İcraçı Direktor
- İşçi
- Müdir
- Şöbə müdiri
- Sahibkar
- Prezident
- Baş menecer
- Vitse prezident
- Digər

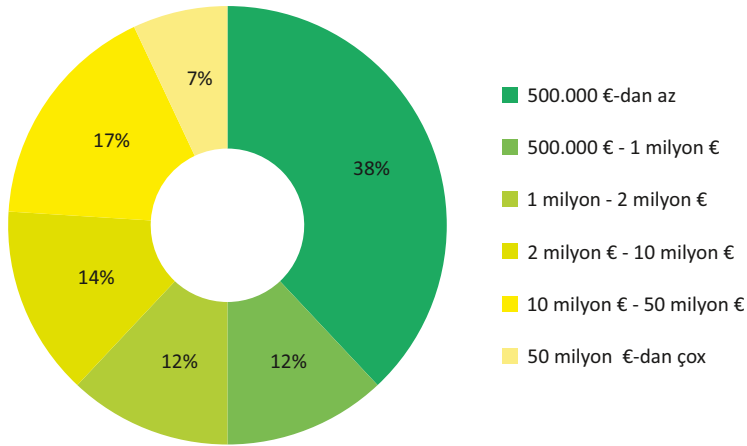
Cavab seçimləri	Cavab faizi	Cavabların sayı
Direktor müavini	6%	6
Direktor / Baş İcraçı Direktor	45%	45
İşçi	12%	12
Müdir	16%	16
Şöbə müdiri	4%	4
Sahibkar	4%	4
Prezident	1%	1
Baş menecer	6%	6
Vitse prezident	1%	1
Diyər	5%	5
Yekun	100%	100

Sual 14. Şirkətinizdəki işçilərin sayını qeyd edin.

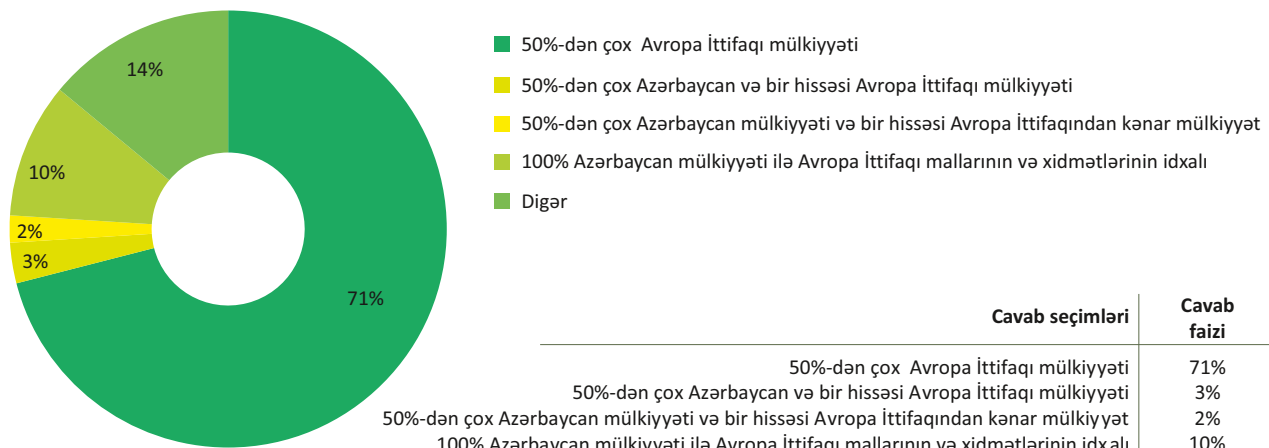
Cavab seçimi	Cavab faizi	Cavabların sayı
1-9	44%	44
10-49	33%	33
50-249	10%	10
250-dən artıq	13%	13
Yekun	100%	100

Sual 15. Şirkətinizin Azərbaycandakı ümumi gəliri nə qədərdir?

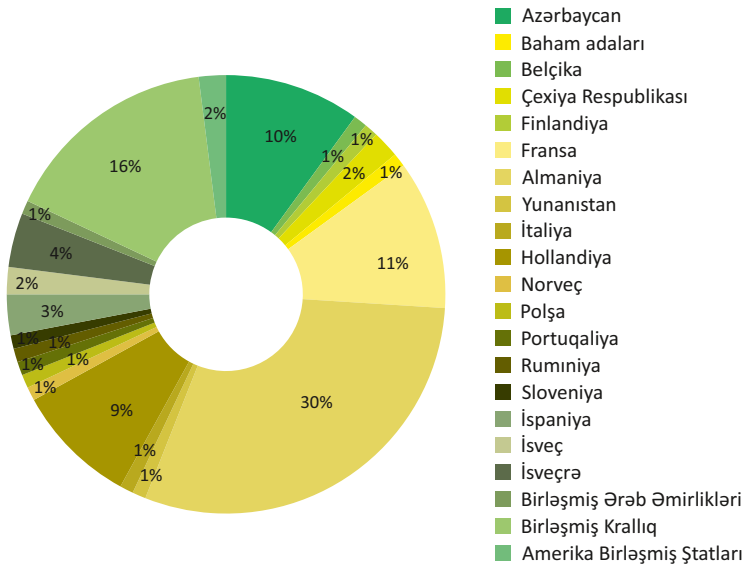
Cavab seçimi	Cavab faizi	Cavabların sayı
500.000 €-dən az	38%	38
500.000 € - 1 milyon €	12%	12
1 milyon - 2 milyon €	12%	12
2 milyon € - 10 milyon €	14%	14
10 milyon € - 50 milyon €	17%	17
50 milyon €-dən çox	7%	7
Yekun	100%	100

Sual 16. Şirkətinizin strukturunu təsvir edən ən uyğun variantı seçin.

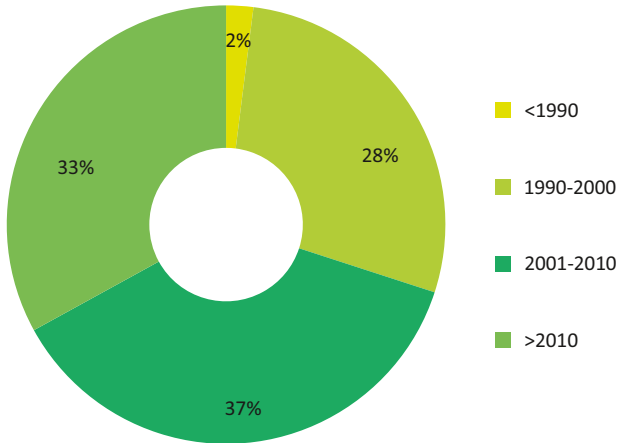
Cavab seçimi	Cavab faizi	Cavabların sayı
50%-dən çox Avropa İttifaqı mülkiyyəti	71%	71
50%-dən çox Azərbaycan və bir hissəsi Avropa İttifaqı mülkiyyəti	3%	3
50%-dən çox Azərbaycan mülkiyyəti və bir hissəsi Avropa İttifaqından kənar mülkiyyət	2%	2
100% Azərbaycan mülkiyyəti ilə Avropa İttifaqı mallarının və xidmətlərinin idxalı	10%	10
Digər	14%	14
Yekun	100%	100

Sual 17. Şirkətinizin baş qərargahı hansı ölkədə yerləşir?

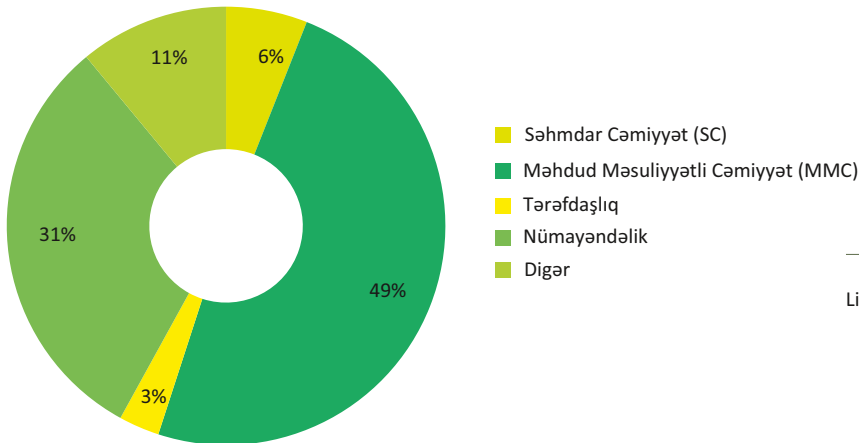
Cavab seçimləri	Cavab faizi	Cavabların sayı
Azərbaycan	10%	10
Baham adaları	1%	1
Belçika	1%	1
Çexiya Respublikası	2%	2
Finlandiya	1%	1
Fransa	11%	11
Almaniya	30%	30
Yunanistan	1%	1
İtaliya	1%	1
Hollandiya	9%	9
Norveç	1%	1
Polşa	1%	1
Portuqaliya	1%	1
Rumıniya	1%	1
Sloveniya	1%	1
İspaniya	3%	3
İsveç	2%	2
İsveçrə	4%	4
Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri	1%	1
Birləşmiş Krallıq	16%	16
Amerika Birləşmiş Ştatları	2%	2
Yekun	100%	100

Sual 18. Şirkətinizin Azərbaycanda yaranma tarixini qeyd edin.

Cavab seçimləri	Cavab faizi	Cavabların sayı
<1990	2%	2
1990-2000	28%	28
2001-2010	37%	37
>2010	33%	33
Yekun	100%	100

Sual 19. Şirkətinizin Azərbaycandakı hüquqi formasını seçin.

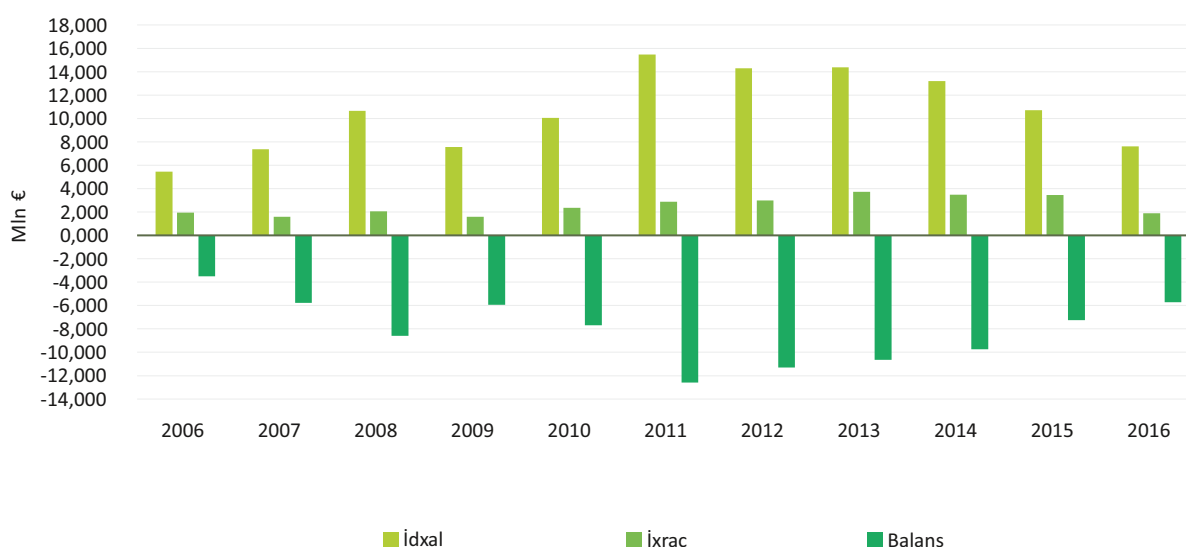
Cavab seçimləri	Cavab faizi	Cavabların sayı
Joint stock company (JSC)	6%	6
Limited liability company (LLC)	49%	49
Partnership	3%	3
Representative office	31%	31
Other	11%	11
Yekun	100%	100

Əlavə C: Statistik məlumatlar

Aİ ilə Azərbaycan arasında ticarət

Dövlət Gömrük Komitəsi tərəfindən təqdim edilən statistika göstərir ki, ölkənin ticarət dövriyyəsində 2016-cı ildə 20%-ə qədər durğunluq yaşanılıb, bu isə ixrac və idxalın müvafiq olaraq 28% və 7% aşağı düşdüyünü əks etdirir. Bununla belə, Aİ ölkələri Azərbaycanın əsas ticarət tərəfdaşı olmağa davam edir və ölkənin ümumi ixracının 43%-ni, ümumi idxalının isə 26%-ni təşkil edir. Asiya İnkişaf Bankı neftin qiymətinin tədricən artması və Şah Dəniz qaz yatağının fəaliyyətə başlaması ilə dəstəklənən növbəti 2 ildə ixracın artacağını proqnozlaşdırır. Digər tərəfdən isə növbəti devalvasiyaya və dövlət idxallarına müvəqqəti qadağanın qoyulmasına görə idxalın 2017-ci ildə azalması və daha sonra isə qadağanın ləğv edilməsi ilə 2018-ci ildə idxalın artması proqnozlaşdırılır.

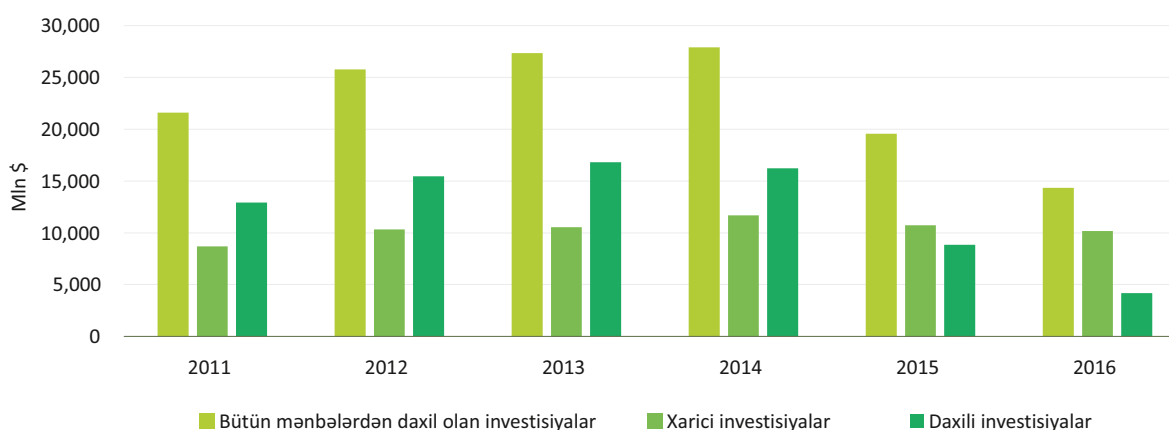
Ümumi əmtəə: Aİ ticarət axını və balans, illik məlumat 2006-2016

Mənbə: Avropa İttifaqı, Azərbaycan ilə ticarət - http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113347.pdf

Bütün maliyyə mənbələrindən Azərbaycan iqtisadiyyatına qoyulan investisiyalar

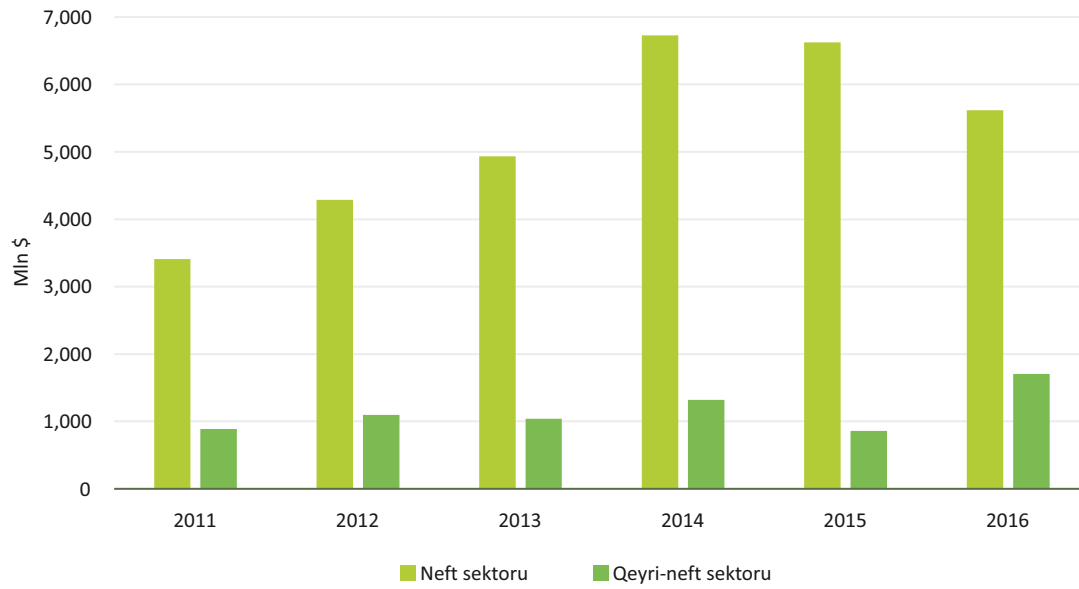
İqtisadiyyata yönəldilən investisiyalar, 2011-2016

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi, Azərbaycan rəqəmlərdə 2017 - http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks/source/azfigures-az_2017.zip

Xarici investisiyalar, 2011-2016

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi, Azərbaycan rəqəmlərdə 2017 - http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks/source/azfigures-az_2017.zip

İstinad

1. Dünya İqtisadi Forumu, 2016, Qlobal Rəqabətlik Hesabatı 2016-2017, Cenevrə
2. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, 2016. *Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə Strateji Yol Xəritələrinin təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı* : <http://www.president.az/articles/21953> [15 mart 2017-ci ildə daxil olunub]
3. BNN, 2016, *Lisenziya tələb olunan fəaliyyət növlərinin sayı xeyli azalıb*: <http://bbn.az/lisenziya-t%C9%99l%C9%99b-olunan-f%C9%99aliyy%C9%99t-novl%C9%99rinin-sayi-xeyli-azalib/> [30 mart, 2017-ci ildə daxil olunub]
4. Azernews, 2017, *Sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı yoxlamaların sayı kəskin şəkildə azalıb*: <https://www.azernews.az/business/108869.html> [03 aprel, 2017-ci ildə daxil olunub]
5. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi, 2017, *Büdcə daxilolmaları*: <http://customs.gov.az/en/faydali/budce-daxilolmalari/> [11 may 2017-ci ildə daxil olunub]
6. Azernews, 2017, *Gömrük Komitəsi "ASAN ödəniş" portalına inteqrasiyanı planlaşdırır*: <https://www.azernews.az/business/110365.html> [10 aprel 2017-ci ildə daxil olunub]
7. Azərbaycan Respublikası Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası, 2017, *MBNP Azərbaycanın maliyyə sektorunu müasirləşdirmək üçün Dünya Bankı və SECO təşkilatı ilə əməkdaşlıq edir*: <http://en.fimsa.az/articles/110> [24 mart- 2017-ci il tarixində daxil olunub]
8. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi, 2016, *Azərbaycan Respublikasının 2017-ci ilin dövlət və icmal büdcələri üzrə layihələrin təqdimatı*: <http://www.maliyye.gov.az/sites/default/files/Budce-16-11-2016.pdf> [11 may 2017-ci il tarixində daxil olunub]
9. Asiya İnkişaf Bankı, 2017, *Asiya İnkişaf Baxışı, 2017*, Filipin
10. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi 2017, *2016-cı ildə ölkənin iqtisadi və sosial inkişafının makroiqtisadi göstəriciləri* : <http://stat.gov.az/xeber/index.php?id=3461> [28 aprel 2017-ci ildə daxil olunub]
11. Turan İnformasiya Agentliyi, 2017, *İnformasiya və Kommunikasiya sahəsində məşğulluq 5% azalıb* : <http://www.contact.az/ext/news/2017/4/subsc/economics%20news/en/61231.htm>. [17 aprel 2017-ci ildə daxil olunub]
12. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi, 2017, *Azərbaycan rəqəmlərdə 2017*: http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks/source/azfigures-az_2017.zip [18 may 2017-ci ildə daxil olunub]
13. Ibid., 184
14. Qlobal Rəqabətlik Hesabatı, 106
15. Ibid., 107
16. Ibid., 106
17. Dünya Bankı, 2008, *Doing Business 2009 Hesabatı*, Vaşinqton, DC. <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB09-FullReport.pdf>
18. Qlobal Rəqabətlik Hesabatı, 107
19. Ibid., 106
20. Azərbaycan rəqəmlərdə 2017, 280

Nəşr

Aİ Biznes Mühiti Hesabatı Azərbaycan 2017

Nigar Bayramlı

Bazarın Təhlili və İctimaiyyətlə Əlaqələr şöbəsinin müdiri, AHK Azərbaycan

Tel: +994 12 497 63 06/07

Email: nigar.bayramli@ahk-baku.de

Günay Mirzəyeva

Bazar Analitiki, AHK Azərbaycan

Tel: +994 12 497 63 06/07

Email: gunay.mirzayeva@ahk-baku.de

Orxan Atakişiyev

Dizayner, Archline MMC

Tel: +994 50 210 06 78

Email: orxaan@gmail.com

Şəkillər

Shutterstock

Haqqımızda

Alman-Azərbaycan Xarici Ticarət Palatası (AHK Azərbaycan) rəsmi olaraq 2012-ci ildə Bakıda təsis edilmiş Almaniya xarici ticarətinin Azərbaycandakı təşviqi müəssisəsidir. 2017-ci ilin may ayına görə, tərkibinə 110-dan artıq Alman və Azərbaycan şirkətinin üz olduğu AHK Azərbaycan, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Alman şirkətlərinin biznes maraqlarını təmsil edən və öz peşəkar biznes xidmətlərini və təcrübəsini Alman və Azərbaycan şirkətlərinə təklif edən dünya üzrə AHK şəbəkəsinin bir hissəsidir.

Alman-Azərbaycan Xarici Ticarət Palatası (AHK Azərbaycan)

Winter Park Plaza, 7-ci mərtəbə

Rəsul Rza küçəsi 75

AZ 1014 Bakı, Azərbaycan

Tel: +994 12 497 63 06/07

E-mail: mail@ahk-baku.de

www.ahk-baku.de

Bu nəşr Alman-Azərbaycan Xarici Ticarət Palatası, Avropa İttifaqının Azərbaycandakı Nümayəndəliyi və Avropa Ticarət və Sənaye Palataları Assosiasiyası arasındakı əməkdaşlıq çərçivəsində dərc edilmişdir. Bu hesabat 2017-ci ilin əvvəlində keçirilmiş biznes mühiti sorğusunun nəticələri əsasında hazırlanmışdır və sadəcə ümumi məlumat kitabçasıdır və rəsmi statistik mənbə kimi istinad üçün nəzərdə tutulmamışdır.

©2017 Bütün hüquqlar qorunur.

Məsuliyyətdən imtina

Bu nəşr Avropa İttifaqının maliyyə dəstəyi ilə hazırlanmışdır. Bu sənədin məzmunu tamamilə Alman-Azərbaycan Xarici Ticarət Palatasının məsuliyyətidir və heç bir halda Avropa İttifaqının mövqeyini əks etdirmir.

